

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ЧЕТИРИДЕСЕТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ЗАКОН

за културното наследство

Глава първа
ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. (1) Този закон урежда опазването и закрилата на културното наследство на Република България.

(2) Държавата осигурява закрилата на културното наследство независимо от местонахождението му.

Чл. 2. (1) Културното наследство обхваща нематериалното и материалното недвижимо и движимо наследство като съвкупност от културни ценности, които са носители на историческа памет, национална идентичност и имат научна или културна стойност.

(2) Културните ценности са обществено достояние и се ползват със закрила от държавни и общински органи в интерес на гражданите на Република България.

(3) Културните ценности могат да бъдат публична и частна собственост. Те могат да принадлежат на държавата, общините, на Българската православна църква и другите регистрирани вероизповедания, както на физически и юридически лица.

Чл. 3. (1) Този закон има за цел да създаде условия за опазване и закрила на културното наследство, устойчиво развитие на политиката по опазването му и да гарантира равен достъп на гражданите до културните ценности при спазване на следните принципи:

1. равнопоставеност на различните видове културно наследство при осъществяване на неговата закрила;

2. децентрализация на управлението и финансирането на дейностите по опазване на културното наследство;

3. публичност и прозрачност при управлението на дейностите по опазване на културното наследство.

(2) Правото на достъп до културното наследство е възможност да се ползват културните ценности, като се осигури физически или интелектуален достъп до тях, без да се увреждат или подлагат на риск.

(3) Държавата, общините и частните лица създават условия и гарантират на всяко лице равен достъп до културни ценности.

Чл. 4. Държавната политика по опазване на културното наследство се провежда от министъра на културата във взаимодействие със съответните компетентни държавни и общински органи, Светия синод на Българската православна църква и централните ръководства на другите регистрирани вероизповедания, и със съдействието на гражданското общество.

Чл. 5. (1) Държавата организира опазването на културното наследство при природни бедствия и въоръжени конфликти.

(2) Опазването на културните ценности в случаите по ал. 1 се извършва по ред, определен с наредба на Министерския съвет по предложение на министъра на културата, министъра на отбраната, министъра на вътрешните работи и министъра на извънредните ситуации.

Чл. 6. Културно наследство са:

1. наземни, подземни и подводни археологически обекти и резервати;
2. исторически обекти и комплекси;
3. архитектурни обекти и комплекси;
4. етнографски обекти и комплекси;
5. образци на парковото изкуство и ландшафтната архитектура;
6. природни ценности (образци);
7. индустриално наследство;
8. произведения на изящни и приложни изкуства;
9. народни занаяти;
10. документално наследство;
11. аудиовизуално наследство;
12. устна традиция и език;
13. книжовни и литературни ценности;
14. обичаи, обреди, празненства, ритуали и вярвания;
15. музика, песни и танци;
16. народна медицина;
17. кулинарни и енологички традиции;
18. народни игри и спортове.

Чл. 7. (1) Културна ценност е нематериално или материално свидетелство за човешко присъствие и дейност, природна даденост или феномен, което е от значение за индивида, общността или обществото и има научна или културна стойност.

(2) Културна ценност може да бъде и нематериално или материално свидетелство за човешко присъствие и дейност, което има научна или културна стойност и е от значение за Българската православна църква и другите регистрирани вероизповедания.

(3) Не са културни ценности по смисъла на този закон монети и монетовидни предмети, датирани след 1800 г., които нямат принос и значение за човешката история.

Чл. 8. (1) Опазването на културното наследство е системен процес на издирване, идентификация, документиране, консервация-реставрация, и социализация на културното наследство, който включва и подготовката на специалисти в съответната област.

(2) Закрилата на културното наследство е система от мерки за осигуряване опазването му в интерес на обществото.

Чл. 9. Недвижимото културно наследство обхваща културни ценности, които са трайно закрепени към земята, както и прилежащата им среда, или се намират под вода.

Чл. 10. Движимото културно наследство обхваща всички останали културни ценности, включително и под вода, с изключение на тези по чл. 9 и 42, чиято значимост не се променя в зависимост от местонахождението им.

Г л а в а в т о р а **НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ПО ОПАЗВАНЕ НА** **КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО**

Чл. 11. (1) Националната система по опазване на културното наследство включва държавните и общинските органи за управление и контрол на дейностите по опазване на културното наследство, музеите, културните организации по смисъла на Закона за закрила и развитие на културата, както и Светия синод на Българската православна църква и централните ръководства на другите регистрирани вероизповедания.

(2) Органите и организациите по ал. 1 осъществяват дейността си в сътрудничество с Българската академия на науките, висшите училища, творчески съюзи, професионални сдружения и други неправителствени организации.

(3) Органите и организациите по ал. 1 и 2 осъществяват дейностите в съответствие с целите на този закон и национална стратегия за културното наследство, приета от Министерския съвет.

Чл. 12. (1) Държавната политика в областта на културното наследство се ръководи и осъществява от Министерския съвет.

(2) Министерският съвет приема стратегия за управление и опазване на културното наследство и план за действие за срок 7 години по предложение на министъра на културата след широко обществено обсъждане с участието на заинтересовани научни, културни и неправителствени организации.

(3) Министерският съвет:

1. предоставя статут на групови недвижими културни ценности с национално значение;
2. приема планове за опазване и управление на недвижими културни ценности;
3. предоставя концесии върху недвижими културни ценности;
4. създава държавни културни институти по предложение на министъра на културата.

Чл. 13. (1) Светият синод на Българската православна църква и централните ръководства на другите регистрирани вероизповедания могат да правят предложение до министъра на културата за регистриране на културни ценности, които са от значение за Българската православна църква и другите регистрирани вероизповедания в съответствие с разпоредбите на този закон.

(2) Органите по ал. 1 след съгласуване с министъра на културата приемат правила за управляваните от тях културни ценности и създават органи за управлението им в съответствие с режимите за тяхното опазване.

(3) Ежегодно до 30 юни Светият синод на Българската православна църква и централните ръководства на другите регистрирани вероизповедания представят на министъра на културата доклад за дейността си по опазване на културните ценности за предходната година.

Чл. 14. Министърът на културата:

1. прави предложения за вписване на недвижими културни ценности в Списъка на световното наследство;
2. предоставя статут на недвижими културни ценности;
3. предоставя статут на национално богатство на движими културни ценности;
4. издава разрешения за извършване на теренни археологически проучвания;
5. издава разрешения за създаване на частни музеи;
6. издава удостоверения за регистрация на лица, които осъществяват търговска дейност с културни ценности;
7. издава разрешения за изработване на копия и реплики на културни ценности;
8. издава разрешения за представяне на културни ценности в национални и международни изложби;
9. възлага и приема планове за опазване и управление на недвижими културни ценности;
10. организира и осъществява дейността по предоставяне на концесии на недвижими културни ценности и изпълнението на концесионните договори съгласно този закон и Закона за концесиите;
11. издава разрешения за износ съгласно Регламент (ЕИО) № 3911/1992 на Съвета от 9 декември 1992 г. относно износа на паметници на културата, наричан по-нататък "Регламент 3911/1992", и разрешения за временен износ на движими културни ценности;
12. координира, организира и контролира дейността по връщането на незаконно изнесените движими културни ценности - национално богатство;
13. координира, организира и контролира дейността по опазване на културното наследство, свързано с българската история и култура, извън територията на Република България;
14. упражнява правото на държавна собственост върху културните ценности;
15. води регистри на видовете културни ценности, на музеите и други регистри, предвидени в този закон;
16. осъществява и други правомощия, определени в закона.

Чл. 15. (1) В Министерството на културата се създава Инспекторат за опазване на културното наследство, който е на пряко подчинение на министъра на културата.

(2) Инспекторатът осъществява контрол за спазването на изискванията на този закон и на издадените въз основа на него актове, свързани със:

1. извършване на теренни и подводни археологически проучвания;
2. териториално-устройствена защита на недвижимите културни ценности;
3. опазване на движимите и недвижимите културни ценности в музеите;
4. извършване на консервация и реставрация на движимите и недвижимите културни ценности;
5. изпълнение на сключените концесионни договори.

(3) Инспекторатът контролира и изпълнението на изискванията на този закон от физическите и юридическите лица при условията и по реда на действащото законодателство.

Чл. 16. (1) Инспекторатът се състои от централно управление и регионални инспекторати по опазване на културното наследство.

(2) Регионалните инспекторати се създават във всеки един от районите за планиране по смисъла на Закона за регионалното развитие.

(3) Правомощията на инспекторите в регионалните звена се осъществяват в района за планиране по ал. 2.

(4) За инспектор се назначава лице с образователно-квалификационна степен „магистър” и 5 години стаж в съответната на длъжността професионална област.

(5) Областният управител по седалището на района по ал. 2 създава материални и организационно-технически условия за дейността на инспекторите.

(6) Структурата, функциите и числеността в централното управление и регионалните инспекторати се определят с устройствения правилник на Министерството на културата.

Чл. 17. (1) Кметовете на общини организират и координират осъществяването на политиката по опазване на културното наследство на територията на съответната община, като:

1. оказват съдействие при извършването на дейности по издирване, изучаване, опазване и популяризиране на културните ценности съобразно правомощията си;

2. създават обществен съвет за закрила на културното наследство като съвещателен орган към общината.

(2) Общинските съвети:

1. приемат стратегия за опазване на културното наследство на територията на съответната община в съответствие с националната стратегия по чл. 12, ал. 2;

2. предоставят концесии върху обекти недвижими културни ценности - общинска собственост;

3. създават общински фонд „Култура” при условията и по реда на Закона за закрила и развитие на културата;

4. приемат правилници за устройството и дейността на общинските музеи, след съгласуване с министъра на културата;

5. осигуряват финансиране чрез целеви средства в общинския бюджет на дейностите по ал. 1, т. 1.

Чл. 18. (1) Националният институт за опазване на недвижимите културни ценности (НИОНКЦ) е държавен културен институт с национално значение в областта на опазване на недвижимото културно наследство.

(2) Националният институт за опазване на недвижимите културни ценности е юридическо лице на бюджетна издръжка със седалище гр. София и е второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на културата.

Чл. 19. Националният институт за опазване на недвижимите културни ценности:

1. подпомага министъра на културата при упражняване на неговите правомощия по провеждане на държавната политика в областта на опазването на недвижимото културното наследство;

2. взаимодейства с културни институти, с научни и други организации в страната и в чужбина в областта на опазването на културното наследство;

3. издирва и проучва недвижимото културното наследство;

4. анализира недвижимите културни ценности и тяхната среда и определя методология и режими за опазването им;

5. съгласува устройствени схеми и планове, планове за опазване и управление и проектна документация за недвижими културни ценности, както и за строежи в техните граници и охранителните им зони, в съответствие с разпоредбите на този закон и Закона за устройство на територията;

6. осъществява специализирано документиране на недвижимите културни ценности;

7. извършва мониторинг на недвижими културни ценности;

8. поддържа и управлява публичен Национален архивен фонд на недвижимите културни ценности и информационен център;

9. води и поддържа публичен регистър на недвижимите културни ценности;

10. осъществява и други правомощия, определени в закона.

Чл. 20. Устройството и дейността на НИОНКЦ се определят с правилник, приет от Министерския съвет.

Чл. 21. (1) Центърът за подводна археология е държавен културен институт в областта на опазване на подводното археологическо наследство на Република България.

(2) Центърът за подводна археология е юридическо лице на бюджетна издръжка със седалище гр. Созопол и е второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на културата.

Чл. 22. Центърът за подводна археология:

1. подпомага министъра на културата при упражняването на неговите правомощия по провеждане на държавната политика в областта на опазването на културното наследство под вода;

2. координира дейностите, свързани с управлението и изследването на подводното археологическо наследство;

3. поддържа регистър на подводните културни ценности.

Чл. 23. Устройството и дейността на Центъра за подводна археология се определят с правилник на министъра на културата.

Чл. 24. Музеят е културна и научна организация, която издирва, изучава, опазва и представя културни и природни ценности и образци с познавателна, образователна и естетическа цел.

Чл. 25. Музей се създава при наличие на:

1. културни ценности, които могат да бъдат представяни пред публика във вид на музейна експозиция;

2. сграден фонд, осигуряващ условия за опазването и публичното представяне на движимите културни ценности;

3. постоянен източник за финансиране дейността на музея;

4. специалисти с необходимата квалификация.

Чл. 26. (1) По тематичен обхват музеите са:

1. общи, чиято дейност тематично обхваща различни области на знанието и изкуството и се осъществява на основата на различни по своята класификация културни ценности, включени в основния им фонд;

2. специализирани, чиято дейност обхваща една област на знанието или изкуството, обособен дял от нея или отделна тема от общественото развитие или

природата и се осъществява на основата на включени в основния му фонд културни ценности, които по своята класификация определят тематичният му обхват.

(2) По териториален обхват на дейност музеите са:

1. национални, които осъществяват дейността си на територията на цялата страна;
2. регионални, които осъществяват дейността си на територията на две или повече общини;

3. местни, които осъществяват дейността си на територията на една община.

(3) Териториалният обхват и методическите функции на националните и регионалните музеи се определят от Министерския съвет по предложение на министъра на културата.

(4) Тематичният и териториалният обхват на местните музеи се определят с акта за създаването им.

Чл. 27. (1) По форма на собственост музеите са държавни, общински, частни и със смесено участие.

(2) Държавните музеи се създават и осъществяват дейността си въз основа на предоставени от държавата културни ценности, сграден фонд и ежегодна държавна субсидия.

(3) Регионалните музеи се създават и осъществяват дейността си въз основа на предоставени от държавата или общината културни ценности, сграден фонд и се финансират по реда на чл. 40.

(4) Общинските музеи се създават и осъществяват дейността си въз основа на предоставени от общината културни ценности, сграден фонд и се финансират от общинския бюджет.

(5) Археологически културни ценности, както и други движими културни ценности - държавна собственост, могат да се предоставят възмездно или безвъзмездно за ползване и на регионалните и общинските музеи.

(6) Частните музеи се създават и финансират от физически или юридически лица въз основа на законно придобити от тях движими културни ценности.

(7) Държавата и общините могат да създават съвместно или с физически или юридически лица музеи със смесено участие. Тези музеи са културни организации по смисъла на Закона за закрила и развитие на културата, регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел за осъществяване на дейност в обществена полза – музейна дейност.

(8) При музеите със смесено участие отношенията между страните се уреждат с учредителен акт, с който се определят правата и задълженията им при условията на чл. 25. Проектът на учредителен акт се съгласува с министъра на култура в тримесечен срок от искането.

Чл. 28. (1) Държавните, регионалните и общинските музеи са културни и научни институти, които се създават, управляват, финансират, преобразуват и закриват при условията и по реда на този закон и на Закона за закрила и развитие на културата.

(2) Музеите могат да имат филиали, които се създават, преобразуват и закриват при условията и по реда, предвидени за съответния музей. Устройството и дейността на филиалите се определят с правилника на музея, към който са създадени.

(3) Държавните музеи, които притежават характеристиките по чл. 7, ал. 1 от Закона за закрила и развитие на културата, могат да придобият статут на държавни културни институти с национално значение.

(4) Към музеите се създават научни групи от специалисти с научна степен или научно звание. Научните групи се подчиняват в методическо отношение на

специализираните научни институции. Редът за създаването им се определя с наредба на министъра на културата.

Чл. 29. Устройството и дейността на музеите се определят с правилници, които се утвърждават от:

1. министъра на културата – за държавните, регионалните, частните музеи и музеите със смесено участие;
2. кмета на общината – за общинските музеи или музеите със смесено участие.

Чл. 30. (1) Частните музеи са културни организации по смисъла на Закона за закрила и развитие на културата, регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел за осъществяване на дейност в обществена полза – музейна дейност. Те осъществяват дейност след получаване на разрешение от министъра на културата.

(2) Разрешението за извършване на музейна дейност се издава въз основа на заявление, към което се прилагат и:

1. удостоверение за идентификация или паспорт - за културни ценности национално богатство и документ за регистрация на културните ценности;
2. документ, удостоверяващ правото на собственост или държането;
3. удостоверение за съдебна регистрация;
4. документи, удостоверяващи наличието на изискванията по чл. 25, т. 2, 3 и 4;
5. проект на устройствен правилник за дейността на музея.

(3) В тримесечен срок от постъпване на заявлението министърът на културата издава или мотивирано отказва да издаде разрешение.

(4) Разрешението за извършване на музейна дейност може да бъде отнето от министъра на културата по мотивирано предложение на директора на Инспектората, когато частният музей системно нарушава изискванията на този закон.

Чл. 31. Музеите се ръководят независимо от вида на организацията и формата на собственост:

1. методически – от Министерството на културата;
2. в административно-организационно отношение – от кмета на общината или собственика;
3. в научно-изследователската дейност - от Българската академия на науките и съответните ведомствени и научно-изследователски институти и учреждения.

Чл. 32. (1) В Министерството на културата се създава и води регистър на музеите, в който служебно се вписват:

1. националните, регионалните и общинските музеи - въз основа на акта за тяхното създаване;
2. частните музеи - въз основа на разрешението, издадено от министъра на културата;
3. музеите със смесено участие - въз основа на съдебно решение за вписване в съответния регистър.

(2) Обстоятелствата, които подлежат на вписване в регистъра по ал. 1, както и редът за вписване се определят с наредба на министъра на културата.

Чл. 33. Министерството на културата изгражда и развива национална музейна информационно-комуникационна система. Функционирането на системата се осъществява по ред, определен с наредба на министъра на културата.

Чл. 34. (1) Музеите формират основен, обменен и научно-спомагателен фонд.

(2) Движимите културни ценности - национално богатство, се регистрират в Националния музеен фонд.

(3) В основния фонд се включват придобитите от музея и предоставените му за безвъзмездно ползване движими културни ценности с изключително голямо научно и културно значение - национално богатство, както и тези, които съответстват на неговия тематичен обхват.

(4) В обменния фонд се включват движими културни ценности, които не съответстват на тематичния му обхват, както и многократно повтарящите се културни ценности от основния му фонд.

(5) В научно-спомагателния фонд се включват предмети и други материали от значение за изследователската, експозиционната и образователната дейност на музея.

(6) Формирането и управлението на музейните фондове се осъществява при условия и по ред, определени с наредба на министъра на културата.

Чл. 35. (1) Основната дейност на музея е опазването и представянето на движими и недвижими културни ценности.

(2) Музеят издава научни, научно-популярни и рекламни материали, както и осъществява оценителна дейност на културни ценности - собственост на други юридически или физически лица.

(3) Музеят може да извършва и друга стопанска дейност, когато тя е свързана с основната му дейност.

Чл. 36. Националните и регионалните музеи с оглед на тематичния си обхват оказват методическа помощ на общинските, частните музеи и музеите със смесено участие по ред, определен с наредба на министъра на културата.

Чл. 37. (1) Дейността по чл. 35, ал. 1 и чл. 36 се извършва от лица, които притежават съответната професионална квалификация.

(2) Министърът на културата утвърждава класификатор на основните музейни длъжности и изискванията за тяхното заемане.

Чл. 38. (1) Директорите и служителите в националните, регионалните и общинските музеи и в музеите със смесено участие нямат право да придобиват колекции или отделни културни ценности от тематичния обхват на музея, освен по наследство, което се декларира в едномесечен срок от приемането на наследството.

(2) Директорите и служителите в музеите по ал. 1 подават декларация по образец, утвърден от министъра на културата за притежаваните от тях културни ценности при заемане на длъжността.

(3) Лицата по ал. 1 нямат право да извършват търговска дейност с културни ценности от тематичния обхват на музея.

Чл. 39. Музеите се финансират със средства от:

1. републиканския бюджет и бюджетите на общините;
2. учредителите им;
3. собствени приходи;
4. събрани държавни такси за извършване на услуги и за издаване на документи и дубликати;
5. защитени проекти по международни и национални програми;
6. дарения, завещания, спонсорство.

Чл. 40. (1) Държавните музеи се финансират от републиканския бюджет чрез бюджета на ведомството, към което е създаден музеят.

(2) Регионалните музеи се финансират от:

1. общините, на чиято територия е седалището им, като за тяхната издръжка се осигуряват целево допълнителни средства от републиканския бюджет;

2. вноски, които правят в бюджетите им и общините, на чиято територия регионалните музеи развиват дейност, като техният размер се определя ежегодно с решение на съответните общински съвети.

(3) Общинските музеи се финансират от бюджета на съответната община.

(4) Частните музеи се финансират със средства на учредителите им.

(5) Музеите със смесено участие се финансират със средства от републиканския бюджет или бюджета на съответната община и собствени средства на учредителите им.

Чл. 41. (1) Държавните и общинските музеи са юридически лица на бюджетна издръжка, второстепенни разпоредители с бюджетни кредити.

(2) До 50 на сто от преизпълнението на собствените приходи от дейността на музеите и до 100 на сто от преизпълнението на приходите от продажба на дълготрайни активи се разходват съответно за основната дейност на музеите и за придобиване на дълготрайни материални активи.

Г л а в а т р е т а **НЕМАТЕРИАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО**

Чл. 42. (1) Нематериално културно наследство са:

1. устни традиции и форми на изразяване, включително и езика като носител на нематериално културно наследство;

2. художествено-изпълнителско изкуство;

3. социални обичаи, обреди и празненства;

4. знания и обичаи, които се отнасят до природата и вселената;

5. знания и умения, свързани с традиционните занаяти.

(2) В Министерството на културата се води регистър на нематериалното културно наследство по ред, определен с наредба на министъра на културата.

Чл. 43. (1) Към министъра на културата се създава Национален съвет за нематериално културно наследство, който:

1. подпомага разработването на стратегия за опазване и популяризиране на традиционната българска култура и фолклор;

2. предлага мерки за прилагане на международни актове в областта на нематериалното културно наследство, по които Република България е страна;

3. предлага мерки за усъвършенстване на системите за опазване на нематериалното културно наследство;

4. дава препоръки по въпроси, свързани с проблеми на опазването, съхраняването и популяризирането на нематериалното културно наследство;

5. предлага за утвърждаване от министъра на културата елементите на нематериалното културно наследство, които да бъдат включени в национален представителен списък на нематериалното културно наследство.

(2) Съставът, функциите и дейността на съвета се определят с правилник, издаден от министъра на културата.

Чл. 44. Културните организации, създадени за опазване на нематериалното културно наследство и придобили статут на центрове на ЮНЕСКО, имат право на субсидия от държавния бюджет.

Глава четвърта **МАТЕРИАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО**

Чл. 45. Класификацията на недвижимите културни ценности се извършва въз основа на:

1. тяхната принадлежност към определен исторически период;
2. научната и културната област, към която се отнасят;
3. техния брой, пространствена структура и териториален обхват;
4. степента на застрашеност.

Чл. 46. Според принадлежността им към определен исторически период недвижимите културни ценности са: праисторически, антични, средновековни, възрожденски, от ново и най-ново време.

Чл. 47. Според научната и културната област, към която се отнасят, недвижимите културни ценности са:

1. археологически: материални следи за човешка дейност, неделими от средата, в която са създадени, които се идентифицират чрез археологически изследвания;
2. исторически: сгради, съоръжения, други структури и паметни места, свързани със забележителни исторически събития и личности;
3. архитектурно-строителни: сгради, съоръжения, конструкции, части или съчетания от тях, които имат историческа, естетическа техническа, културно и производствено-техническа, пространствена и функционална стойност;
4. художествени: произведения на изящните и приложните изкуства – неразделни елементи от пространствената среда, в която или за която са създадени;
5. урбанистични: обособими части от селищна територия и селищни образувания, чиито елементи са пространствено свързани и могат да се разграничат топографски;
6. културен пейзаж: съвкупността от пространствено обособени устойчиви културни напластявания, резултат от взаимодействие на човека и природната среда, характеризиращи културната идентичност на дадена територия;
7. парково и градинско изкуство: исторически паркове и градини от значение за развитието на паркоустройственото изкуство и наука;
8. етнографски: материални свидетелства за бит, занаяти, умения, обичаи и вявания, които са свързани с пространствената среда.

Чл. 48. Според броя, пространствената структура и териториалния обхват недвижимите културни ценности са:

1. единични;
2. групови:
  - а) ансамбъл – териториално обособима структура от обекти на недвижимото културно наследство, чиито елементи се намират в определени смислови, пространствени и естетически връзки помежду си и с прилежащата им среда;
  - б) комплекс – разновидност на ансамбъла, чиито елементи са функционално свързани;

в) историческо селище – урбанизирана структура, наситена с културно исторически ценности от една или няколко епохи;

г) историческа зона – обособена селищна, извънселищна, подземна територия или част от акватория, наситена с културни и исторически ценности от една или няколко епохи;

д) археологически резерват - обособена територия, наситена с археологически недвижими ценности.

Чл. 49. Според степента си на застрашеност недвижимите културни ценности са:

1. културни ценности в риск - за които съществува потенциална заплаха от нанасяне на щети или унищожаване поради:

а) разположение в земетръсни зони, зони на мащабни строителни проекти, в близост до територии с голям риск от наводнения или прогресиращи промени от геологически, климатични и други природни фактори;

б) опасност от избухване на въоръжен конфликт и терористични нападения;

2. застрашени културни ценности - за които съществува реална опасност от нанасяне на щети, вандализъм, унищожаване или от сериозно нарушаване на тяхната цялост поради:

а) бърз разпад на оригиналната им субстанция, водеща до сериозна промяна в структурата;

б) бързо влошаване на състоянието на околната среда;

в) видима загуба на автентичния вид.

Чл. 50. (1) Според културната и научната стойност и обществената значимост недвижимите културни ценности се включват в следните категории:

1. “световно значение” – вписаните в Списъка на световното наследство;

2. “национално значение” – археологическите резервати, както и други културни ценности с изключителна стойност за културата и историята на страната;

3. “местно значение” – свързаните с културата и историята на населени места, общини или области;

4. “ансамболово значение” – поддържащите пространствената характеристика и архитектурната типология на груповата ценност, към която принадлежат.

(2) Редът за определяне категорията на недвижимите културни ценности по ал. 1 се определя с наредба на Министерския съвет по предложение на министъра на културата.

(3) Статутът на археологическите резервати по ал. 1, т. 2 се определя със закон за всеки отделен резерват.

Чл. 51. Класификацията на движимите културни ценности се извършва въз основа на:

1. тяхната принадлежност към определен исторически период;

2. научната и културната област, към която се отнасят.

Чл. 52. Според принадлежността им към определен исторически период движимите културни ценности са: праисторически, антични, средновековни, възрожденски, от ново и най-ново време.

Чл. 53. Според научната и културната област, към която се отнасят, движимите културни ценности са:

1. археологически: движими вещи, открити в земята, на повърхността ѝ или под водата и свидетелстващи за епохи и цивилизации, които са обект на археологията;
2. етнографски: движими вещи, които са свидетелства за начина на живот и работа, традициите, обичаите, обредите, вярванията и занаятите и дават възможност да се проучат етническите характеристики и промените в материалната и нематериалната култура;
3. исторически: движими вещи, свързани с исторически събития и с живота и дейността на изтъкнати личности;
4. художествени: произведения на изобразителните изкуства във всичките им техники и разновидности;
5. природни: образци от флората, фауната, палеонтоложки и минерални образувания;
6. технически: произведения на техническата култура;
7. архивни: документи с културно и научно значение, независимо от времето, мястото, носителя и техниката на създаването им;
8. книжовни: ръкописни културни ценности до края на 18 век, старопечатни редки и ценни издания, които притежават научна, културна, полиграфическа или библиографска стойност;
9. литературни: документални и вещевни културни ценности, свързани с цялостната история на литературата.

Чл. 54. (1) Според научната и културната стойност движимите културни ценности могат да получат статут на национално богатство.

(2) Национално богатство е културна ценност с изключително значение за науката, културата, природата или техническия прогрес, чието разрушаване, повреждане или погиване е непоправима загуба за обществото и която отговаря на поне един от следните критерии:

1. да представлява единствен, най-характерен или рядък пример за човешка дейност или творчество за периода, от който произхожда;
2. да е с доказана автентичност и да има висока научна и художествена стойност;
3. да е свързана или да представлява свидетелство за идеи, вярвания, събития или изтъкнати личности, които са имали решаващо значение за развитието на обществото.

Г л а в а п е т а

ОПАЗВАНЕ НА НЕДВИЖИМО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Раздел I

Идентифициране

Чл. 55. Идентифицирането на недвижимите културни ценности е системен процес, чрез който се разкрива тяхната научна и културна стойност и обществена значимост и се извършва класификацията и категоризацията им по реда на този закон.

Чл. 56. Идентифицирането на недвижими културни ценности включва:

1. издирване – локализиране и установяване на основната видова принадлежност на обекта чрез обхождане и оглед на място или изследване на архивни и материални свидетелства;

2. изучаване – интердисциплинен научно-изследователски процес, обхващащ проучване на място, разкриване на научната и културната характеристика на обекта и специализирано документиране;

3. предварителна оценка - изразяваща се в установяване на научната и културна стойност и обществена значимост на обекта, неговата автентичност и степен на съхраненост, взаимодействие със средата и с обществото.

Чл. 57. (1) Издирване и изучаване на недвижими културни ценности, с изключение на археологическите, се извършва от НИОНКЦ, Центъра за подводна археология, от научни организации, висши училища, музеи, физически и юридически лица по:

1. ежегодни териториални програми, утвърдени от министъра на културата, или
2. предложения на общинските органи, областните управители, физически и юридически лица.

(2) Предварителната оценка по чл. 56, т. 3 на недвижимите културни ценности се извършва от НИОНКЦ, въз основа на научните резултати на лицата по ал. 1.

Раздел II **Деклариране**

Чл. 58. (1) Декларирането на обекти, които могат да бъдат определени като недвижими културни ценности, се извършва от НИОНКЦ въз основа на предварителна оценка на тяхната културна и научна стойност и обществена значимост.

(2) С декларационния акт, издаден от директора на НИОНКЦ, се определя научната и културна стойност на недвижимия обект, предварителната му класификация и категория, както и временните режими за неговото опазване.

(3) Всяко физическо или юридическо лице може да прави предложение за деклариране на недвижими обекти до НИОНКЦ. Предложението може да се прави и чрез съответния регионален инспекторат по опазване на културното наследство.

Чл. 59. (1) Декларационният акт и приложенията към него се съхраняват в НИОНКЦ, като копия от тях се изпращат до съответните общински администрации, които поддържат местните архиви на недвижимите културни ценности, както и до съответния регионален инспекторат по опазване на културното наследство и по компетентност до Центъра за подводна археология.

(2) Общинските администрации уведомяват писмено собствениците на недвижими обекти в 14-дневен срок от получаване на декларационния акт и изпращат незабавно копие от уведомлението на съответния регионален инспекторат по опазване на културното наследство, който уведомява НИОНКЦ за това.

(3) Временният режим за опазване на недвижими обекти е за срок до три години, влиза в сила от датата на уведомяването на собственика им по ал. 2 и е задължителен за всички физически и юридически лица.

(4) В срока по ал. 3 декларираните недвижими обекти имат статут на недвижими културни ценности.

Чл. 60. Националният институт за опазване на недвижимите културни ценности води публичен регистър на издадените по чл. 59, ал. 1 декларационни актове.

Чл. 61. Декларираните недвижими обекти подлежат на комплексна оценка във връзка с регистрирането им като културни ценности, която се извършва от НИОНКЦ

преди изтичането на срока по чл. 59, ал. 3, при взаимодействие със специализирани институции и компетентни лица.

Чл. 62. (1) Когато от комплексната оценка се установи, че декларираните недвижими обекти не притежават качества на недвижими културни ценности, директорът на НИОНКЦ издава мотивиран акт, с който прекратява временния им режим по чл. 59, ал. 3.

(2) Националният институт за опазване на недвижимите културни ценности уведомява общинските администрации и съответния регионален инспекторат по опазване на културното наследство и по компетентност Центъра за подводна археология за издадения акт по ал. 1 в 7-дневен срок.

(3) Общинските администрации уведомяват писмено собствениците на недвижими обекти в 7-дневен срок от получаването на акта по ал. 2.

Чл. 63. Отказите на директора на НИОНКЦ за деклариране на недвижими културни ценности, декларационните актове и актовете по чл. 62, ал. 1 могат да се оспорват от собствениците на недвижими обекти в 14-дневен срок от съобщаването им по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Раздел III Регистриране

Чл. 64. (1) Когато от комплексната оценка се установи, че декларираните недвижими обекти имат качества на недвижими културни ценности, директорът на НИОНКЦ прави предложение до министъра на културата за тяхната окончателна класификация, категоризация и режими за опазване.

(2) Към министъра на културата се създава Специализиран експертен съвет. В състава на съвета се включват директорът на НИОНКЦ, директорът на Центъра за подводна археология, директорът на Инспектората и по един представител на специализираните институти при БАН, на Камарата на архитектите, както и експерти по реставрация и консервация, вписани в регистъра по чл. 165, и други специалисти, определени от министъра на културата.

(3) Специализираният експертен съвет в 14-дневен срок от получаване на предложението по ал. 1 изготвя становище до министъра на културата за предоставяне на статут на недвижимите културни ценности, с което се определя тяхната окончателна класификация, категоризация и режими на опазване.

(4) По искане на министъра на културата съветът може да разглежда и други въпроси по опазване на недвижимите културни ценности, като изготвя становище за това.

(5) Устройството, организацията на работа и финансирането на съвета се определят с правилник на министъра на културата.

Чл. 65. Статут на недвижими културни ценности се предоставя за:

1. недвижими културни ценности с категория “световно значение” - с вписването им в Списъка на световното наследство от Комитета за Световно наследство към ЮНЕСКО, по предложение на министъра на културата;

2. групови недвижими културни ценности с категория “национално значение” - от Министерския съвет, по предложение на министъра на културата и на министъра на регионалното развитие и благоустройството;

3. всички останали категории недвижими културни ценности – от министъра на културата.

Чл. 66. (1) Директорът на НИОНКЦ уведомява общинските администрации и съответния регионален инспекторат по опазване на културното наследство за издадения акт по чл. 65 в 7-дневен срок.

(2) Общинските администрации уведомяват писмено собствениците за издадения акт в 7-дневен срок от получаването му.

(3) Актовете за предоставяне на статут по чл. 65, т. 2 и 3, както и отказите могат да се обжалват по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Чл. 67. (1) Предложение в случаите по чл. 65, т. 1 се прави за регистрирани недвижими културни ценности с национално значение, включени в Индикативната листа за културното и природното наследство на Република България.

(2) Физическо или юридическо лице може да отправя искане до директора на НИОНКЦ за включване на недвижима културна ценност в Индикативната листа. Общините могат да отправят искане по изречение първо само за недвижимото културно наследство на тяхната територия.

(3) Разглеждането на искането по ал. 2 се извършва по реда на чл. 64.

(4) Индикативната листа се одобрява от:

1. министъра на културата – в частта за недвижимите културни ценности, или
2. министъра на културата и от министъра на околната среда и водите – в частта за смесени природни и културни ценности.

(5) Актовете по ал. 4, както и отказите могат да се обжалват по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Чл. 68. (1) Националният институт за опазване на недвижимите културни ценности води Национален регистър на недвижимите културни ценности, в който се вписват актовете на органите по чл. 65.

(2) Информация за статута на имота като недвижима културна ценност се предоставя от НИОНКЦ на Агенцията по геодезия, картография и кадастър и на Агенцията по вписванията в 14-дневен срок.

(3) В 14-дневен срок от уведомяването по ал. 2 Агенцията по вписванията отбелязва по партидата на съответния имот, че има статут на недвижима културна ценност.

(4) При прехвърлителни сделки и при наследяване на имоти - недвижима културна ценност, Агенцията по вписванията уведомява в 14-дневен срок НИОНКЦ за това обстоятелство.

Чл. 69. (1) Прекатегоризиране на регистрирани недвижими културни ценности, както и отписване от регистъра по чл. 68 на културни ценности се извършват по реда на тяхното идентифициране, деклариране и регистриране.

(2) Редът за идентифициране, деклариране и регистриране на недвижимите културни ценности се определя с наредбата по чл. 50, ал. 2.

(3) С наредбата по ал. 2 се определят и достъпът до регистъра по чл. 68, ал. 1 и подлежащите на вписване обстоятелства.

Раздел IV
Права и задължения на собствениците или ползвателите на
недвижими културни ценности

Чл. 70. Собствениците, концесионерите и ползвателите на недвижими културни ценности имат право:

1. на консултации, експертни съвети и препоръки от компетентните органи за опазването на културната ценност;
2. да реализират приходи от входни билети, рекламни материали, както и от възпроизвеждане на културната ценност във фотографско, компютърно, видео- и друго изображение при условията и по реда на този закон;
3. да кандидатстват за подпомагане по програми, финансово осигурени от държавния, общинския бюджет или от други източници, за извършване на аварийни, укрепителни, консервационни и реставрационни работи, необходими за опазване на културната ценност;
4. да събират и получават доброволни парични и други помощи и дарения от отделни лица и институции.

Чл. 71. (1) Собствениците, концесионерите и ползвателите на недвижими културни ценности са длъжни да:

1. полагат необходимите грижи за тяхното опазване, съхранение и поддържане в добро състояние при спазване на разпоредбите на този закон и актовете по прилагането му;
2. уведомяват незабавно НИОНКЦ, регионалните инспекторати по опазване на културното наследство и общинските органи за настъпили увреждания по тях или за действия спрямо тях в нарушение на този закон;
3. съгласуват с НИОНКЦ проектите по чл. 80, ал. 3 и чл. 83, ал. 1;
4. предоставят необходимите документи и да осигуряват достъп и съдействие на компетентните органи при осъществяване на правомощията им, посочени в закона;
5. предоставят публичен достъп, когато ползването на недвижимата културна ценност е свързано с експозиционна дейност;
6. предоставят безплатен публичен достъп до недвижимата културна ценност за целите на научно-изследователската дейност, при условие че не се пречи на нормалното ѝ ползване и не се увреждат законните интереси на собственика, концесионера или ползвателя.

(2) Собствениците, концесионерите и ползвателите на недвижим имот, в който се намира експонирана недвижима археологическа ценност, са длъжни да осигуряват правото на публичен достъп, да изпълняват предписанията за нейното опазване, както и да осигуряват достъп на компетентните органи за инспектиране и мониторинг на физическото ѝ опазване и представяне.

Чл. 72. (1) При наличие на обстоятелства, застрашаващи недвижима културна ценност от увреждане или разрушаване, собственикът, концесионерът или ползвателят е длъжен да предприеме незабавни действия по обезопасяването ѝ. Преди пристъпване към необходимите укрепителни, консервационно-реставрационни и ремонтни работи, лицата по изречение първо уведомяват за това кмета на общината и ръководителя на регионалния инспекторат по опазване на културното наследство по местонахождението на културната ценност.

(2) Кметът на общината и ръководителят на регионалния инспекторат дават незабавно съответни указания за предприемане на действията по ал. 1.

(3) Ръководителят на регионалния инспекторат незабавно уведомява директора на НИОНКЦ за наличието на обстоятелствата по ал. 1, както и за предприетите мерки и дадените указания по ал. 2.

(4) Директорът на НИОНКЦ в 14-дневен срок от уведомяването по ал. 3 дава съответни предписания и срок за изпълнението им, които са задължителни за лицата по ал. 1.

(5) В случаите по чл. 160, ал. 2 директорът на НИОНКЦ в 14-дневен срок назначава експертна комисия за извършване на предварителна оценка на културната стойност на откритите недвижими структури и находки, въз основа на която да бъдат дадени предписанията по ал. 4.

(6) За дадените предписания директорът на НИОНКЦ уведомява незабавно кмета на съответната община и ръководителя на съответния регионален инспекторат.

Чл. 73. (1) При неизпълнение на задълженията по чл. 72, ал. 1 и 4, кметът на общината в 14-дневен срок назначава комисия в състав: представител на регионалната дирекция за национален строителен контрол, двама представители на НИОНКЦ, представител на регионалния инспекторат по опазване на културното наследство по местонахождението на културната ценност и трима представители на общината.

(2) Комисията установява с констативен протокол състоянието на недвижимата културна ценност, както и вида и обема на необходимите укрепителни, консервационно-реставрационни и ремонтни работи. Към протокола се прилагат подробно описание на културната ценност според данните за нейната идентификация и регистрация и данни за собственика.

(3) Въз основа на констативния протокол кметът на общината в 7-дневен срок издава заповед, с която задължава лицата по чл. 71, ал. 1 за тяхна сметка да извършат в определен срок необходимите укрепителни, консервационно-реставрационни и ремонтни дейности за временно укрепване. Когато строежът създава непосредствена опасност за здравето или живота на гражданите, кметът на общината допуска предварително изпълнение на заповедта. Заповедта се съобщава на заинтересованите лица и може да се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс. Обжалването не спира изпълнението.

Чл. 74. (1) Когато комисията предлага реконструкция по автентични данни на недвижимата културна ценност или на част от нея, протоколът се изпраща за становище на министъра на културата, а в случаите по чл. 59, ал. 4 - на директора на НИОНКЦ.

(2) При положително становище на органите по ал. 1 преди издаване на заповедта на кмета, собственикът изготвя и предава в НИОНКЦ графична, текстова и фотодокументация, достатъчна за реконструкцията на културната ценност. Недвижимата културна ценност се реконструира в срок, определен със заповедта по изречение първо, въз основа на представената документация и инвестиционен проект, съгласуван с НИОНКЦ.

(3) При отрицателно становище министърът на културата или директорът на НИОНКЦ издава заповед, с която дава задължителни предписания за вида и обема на необходимите укрепителни, консервационно-реставрационни и ремонтни дейности за временно укрепване и последваща реконструкция на недвижимата културна ценност, като определя срок за изпълнението им. Заповедта се съобщава на заинтересованите лица и може да се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс. Обжалването не спира изпълнението.

Чл. 75. Копие от заповедите по чл. 73, ал. 3 и чл. 74 се изпраща на регионалния инспекторат по опазване на културното наследство по местонахождението на имота.

Чл. 76. (1) Когато заповедите по чл. 73, ал. 3 и чл. 74 не са изпълнени в определения срок, необходимите укрепителни, консервационно-реставрационни и ремонтни дейности за временно укрепване и последваща реконструкция по автентични данни на недвижимата културна ценност или на част от нея, се извършва от държавата, съответно общината.

(2) Дейностите по ал. 1 се извършват въз основа на заповед на:

1. министъра на културата – за недвижими културни ценности с категория “световно” или “национално значение”;

2. кмета на общината – в останалите случаи.

(3) В заповедта по ал. 2 се посочва стойността на разходите за извършване на дейностите по ал. 1, която се определя въз основа на експертна оценка на независими оценители.

(4) Обжалването на заповедта по ал. 2 не спира изпълнението ѝ.

(5) Въз основа на заповедта по ал. 2, върху имота се вписва законна ипотека в полза на държавата, съответно общината, за обезпечение на вземането им за направените от тях разноски.

(6) Държавата, съответно общината, може да поиска за направените от нея разноски от съда да постанови незабавно изпълнение и да издаде изпълнителен лист по реда на чл. 418 от Гражданския процесуален кодекс.

Чл. 77. При системно неизпълнение на задълженията по чл. 71, ал. 1, т. 1, установено по надлежния ред, се прилагат разпоредбите на чл. 73 - 76.

Раздел V

Териториално-устройствена защита

Чл. 78. Териториално-устройствената защита на недвижимото културно наследство обхваща:

1. режими за опазване;

2. устройствени схеми на защитени територии за опазване на недвижимото културно наследство;

3. устройствени планове на защитени територии за опазване на недвижимото културно наследство и специфични правила и нормативи към тях;

4. планове за опазване и управление на недвижими културни ценности;

5. проектиране, съгласуване и одобряване на устройствените планове и на проектните документации (инвестиционни инициативи и проекти за намеси) в защитените територии за опазване на недвижимото културно наследство и контрол по тяхното прилагане и изпълнение;

6. финансиране и извършване на дейности в недвижимите културни ценности и в охранителните им зони за целите на тяхното опазване и експониране.

Чл. 79. (1) Режимът за опазване на недвижимата културна ценност се определя с акта за нейното деклариране или за предоставяне на статут.

(2) С режима за опазване на недвижимата културна ценност се посочват териториалният обхват и предписанията за опазване на недвижимата културна ценност и нейната среда.

(3) Териториалният обхват се определя от границите на недвижимата културна ценност и на охранителната ѝ зона.

(4) Когато единична културна ценност няма определен териториален обхват в акта за деклариране или за предоставяне на статут, за нейни граници се смятат границите на имота, за охранителна зона - територията, обхващаща непосредствено съседните имоти, а при улици до 14 метра – и срещулежащите през улицата имоти, както и уличното пространство между тях.

(5) Единичните и груповите недвижими културни ценности с техните граници и охранителни зони формират защитени територии за опазване на недвижимото културно наследство, които се отразяват в кадастралните карти съгласно Закона за кадастъра и имотния регистър, и в общите и подробните устройствени планове съгласно Закона за устройство на територията.

(6) Защитени територии са и археологическите обекти, намиращи се в земните пластове, на тяхната повърхност, на сушата или под вода, като временните им граници и охранителни зони се определят с разрешението за теренно проучване.

(7) Когато в определени зони има данни за наличие на археологически обекти, министърът на културата може със заповед да ги обяви за защитени територии по реда на чл. 64.

(8) При отправено искане от религиозните институции Министерският съвет, съответно общинският съвет, може да разреши в недвижими културни ценности по чл. 88, т. 4 - държавна или общинска собственост, да се извършват обредни ритуали и богослужения при спазване на режимите за опазването им.

(9) В случаите, когато религиозният храм – недвижима културна ценност от национално и местно значение, е единствен в съответното населено място, в него имат право да извършват обредни ритуали и богослужения регистрираните вероизповедания при спазване на режимите за опазването му, до безвъзмездното предоставяне на право на ползване върху държавни и общински имоти.

Чл. 80. (1) С устройствените схеми се определят целите, задачите и начините за устройство на защитените територии за опазване на недвижимото културно наследство, обвързано с режимите за опазване.

(2) Общи и подробни устройствени планове за защитените територии и специфичните правила и нормативи към тях се изготвят в съответствие с режимите за опазване на недвижимите културни ценности.

(3) Устройствоните схеми, устройствоните планове по чл. 78 и специфичните правила и нормативи към тях, както и заданията за тяхното изготвяне задължително се съгласуват с НИОНКЦ преди тяхното одобряване по реда на чл. 84.

(4) Националният институт за опазване на недвижимите културни ценности отказва да съгласува устройствени схеми, устройствени планове и специфични правила и нормативи към тях, които не са съобразени с режимите за опазване на недвижимите културни ценности.

Чл. 81. (1) В плановете за опазване и управление на единични или групови недвижими ценности се включват режимите, специфичните правила и нормативи по чл. 78, т. 1 и 3 и се определят:

1. обща характеристика на защитената територия за опазване на недвижимото културно наследство;
2. цели и организация на управлението;
3. дългосрочна и краткосрочни програми на дейностите по прилагане на плана;

4. финансиране на дейностите по прилагане на плана;
5. участие на партньорите в процеса по прилагане на плана;
6. условия и препоръки за осъществяване на дейностите по прилагане на плана;
7. система за мониторинг на защитената територия и осигуряване на спешни аварийно-спасителни мероприятия в нея;
8. система за контрол по прилагане на плана.

(2) Планове по ал. 1 се изготвят задължително за:

1. недвижимите културни ценности, включени в Индикативната листа за културното и природното наследство на Република България;
2. археологическите резервати;
3. груповите недвижими културни ценности с национално значение;
4. единичните недвижими културни ценности с национално значение - в случаите, когато се предоставят на концесия.

(3) Планове по ал. 1 могат да се изготвят и за други недвижими културни ценности по инициатива и при възлагане и финансиране от техния собственик, ползвател или концесионер, или общината, на чиято територия те се намират.

(4) Плановете за опазване и управление на единични или групови недвижими ценности подлежат на обсъждане от заинтересованите институции, обществени организации и граждани.

(5) Обхватът, структурата, съдържанието и методологията за изработването на плановете по ал. 1 се определят с наредба на Министерския съвет.

Чл. 82. (1) Плановете за опазване и управление се възлагат и финансират от:

1. министъра на културата или от лицата по чл. 67, ал. 2 - в случаите по чл. 81, ал. 2, т. 1;
2. министъра на културата – в случаите по чл. 81, ал. 2, т. 2 и 4;
3. общината, на чиято територия е груповата недвижима културна ценност - в случаите по чл. 81, ал. 2, т. 3.

(2) Заданията за изготвяне на план за опазване и управление и изготвените планове преди тяхното приемане по реда на ал. 3 и 4 се съгласуват с НИОНКЦ по реда на чл. 64.

(3) Плановете за опазване и управление на недвижими културни ценности се приемат от:

1. Министерския съвет - в случаите по чл. 81, ал. 2, т. 1 и 2;
2. министъра на културата – в случаите по чл. 81, ал. 2, т. 3 и 4;
3. общинския съвет на съответната община, на чиято територия е недвижимата културна ценност – в случаите по чл. 81, ал. 3.

(4) Плановете по ал. 3, т. 1 се внасят в Министерския съвет по предложение на министъра на културата след съгласуване с министъра на регионалното развитие и благоустройството, а когато в границите на недвижимата културна ценност попадат защитени територии по Закона за защитените територии и Закона за биологичното разнообразие - и с министъра на околната среда и водите.

Чл. 83. (1) Инвестиционните проекти и искания за намеси в защитени територии за опазване на културното наследство се одобряват и строежите се изпълняват по реда на Закона за устройство на територията след съгласуване с НИОНКЦ, както следва:

1. в единични културни ценности и в техните граници:
  - а) програми и проекти за консервация, реставрация и експониране;

б) визи за проектиране и инвестиционни проекти за: реконструкция; пристрояване; надстрояване; преизграждане; укрепване; делба; промяна на предназначението; ремонти и преустройства; цветови фасадни решения; художествено осветление; паркоустройство и благоустройство;

в) визи за проектиране и инвестиционни проекти по част архитектура за ново основно и допълващо застрояване;

г) искания и документация за извършване на текущи и аварийни ремонти и укрепителни работи;

д) схеми и проекти за преместваеми обекти, включително за настилки, огради, чешми, улично осветление, ел. табла и други елементи на градското обзавеждане, рекламни, информационни и монументално-декоративни елементи;

е) конкурсни книжа, задания за проектиране;

2. в охранителни зони на единични културни ценности и в границите на групови културни ценности:

а) визи за проектиране и инвестиционни проекти по част архитектура за: ново основно и допълващо застрояване; реконструкция, възстановяване, надстрояване, преизграждане, ремонти и преустройства с промяна на външния вид на строежите; цветови фасадни решения, художествено осветление;

б) визи за проектиране и инвестиционни проекти за паркоустройство и благоустройство;

в) схеми и проекти за преместваеми обекти, включително за настилки, огради, чешми, улично осветление, ел. табла и други елементи на градското обзавеждане, рекламни, информационни и монументално-декоративни елементи;

г) искания и документация за извършване на външни текущи и аварийни ремонти;

3. в охранителни зони на групови културни ценности:

а) визи за проектиране и инвестиционни проекти по част архитектура за: ново основно застрояване, възстановяване, надстрояване и пристрояване;

б) схеми и проекти за преместваеми обекти и монументално-декоративни елементи, когато това се изисква с режимите за опазване.

(2) За инвестиционни инициативи и проекти за намеси в археологически недвижими културни ценности и охранителните им зони, освен проектните документации по ал. 1 с НИОНКЦ се съгласуват и проекти на транспортната и техническа инфраструктура.

(3) Разрешение за ползване на строежи по ал. 1 и 2 се издава след положително становище на НИОНКЦ, а екзекутивната документация по смисъла на Закона за устройство на територията се съгласува с НИОНКЦ.

(4) В случаите, когато към подробен устройствен план за територия или част от територия на културното наследство няма съгласуван работен устройствен план, НИОНКЦ изисква представяне на обемно-устройствено проучване, което обхваща имота, обект на проектиране и непосредствено съседните му имоти.

(5) Преместване, премахване изцяло или частично на недвижима културна ценност, както и премахване на растителност и паркови елементи в недвижими културни ценности – градинско и парково изкуство, се разрешава по реда на Закона за устройство на територията, след положително становище и при условия, определени от министъра на културата, а в случаите по чл. 59, ал. 4 – от директора на НИОНКЦ.

(6) Промяна на предназначението на поземлен имот, в чийто обхват попадат недвижими културни ценности или техни охранителни зони, се съгласува с НИОНКЦ.

Чл. 84. (1) Съгласуването по този раздел се извършва с писмено становище и заверка с печат върху графичните материали в двумесечен срок от датата на постъпването на съответната документация.

(2) При отказ да съгласува документацията директорът на НИОНКЦ посочва писмено конкретни мотиви за това.

(3) Отказът по ал. 2 може да бъде обжалван по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(4) Непроизнасянето в срока по ал. 1 се смята за мълчаливо съгласие.

Чл. 85. Контролът по прилагането и изпълнението на мерките на териториално-устройствената защита на недвижимите културни ценности се осъществява от Инспектората към Министерството на културата съвместно с компетентните държавни и общински органи.

Раздел VI

Концесия върху недвижими културни ценности

Чл. 86. (1) Недвижимите културните ценности – държавна и общинска собственост, могат да се предоставят на концесия при условията и по реда на Закона за концесиите и при спазване на изискванията на този закон.

(2) Концесия по ал. 1 се предоставя при спазване на режимите за опазване на съответната недвижима културна ценност, както и на условията за провеждане на интегрирана консервация.

(3) Обект на концесията може да бъде една или повече единични, или групови културни ценности, или части от тях.

(4) Обектът на концесията включва и концесионна територия, която се определя с подробен устройствен план при спазване на режимите за опазване на конкретната недвижима ценност.

(5) Концесионната територия включва териториалния обхват на обекта на концесията и може да включва и поддържаща зона на обекта на концесията, когато са държавна, съответно общинска собственост.

(6) Поддържащата зона включва територия, която е необходима за извършване на дейностите по управление, поддържане и експлоатация на обекта на концесията.

(7) Площта на поддържащата зона се обосновава и се определя с подробния устройствен план по ал. 4.

Чл. 87. Концесията за недвижима културна ценност може да включва извършването на строителни и монтажни работи само ако са съвместими с режимите за опазване на съответната недвижима културна ценност. В тези случаи върху концесионната територия концесионерът изгражда при условия и по ред, определени с концесионния договор:

1. необходимата техническа инфраструктура за експлоатацията на обекта на концесията;

2. сгради, съоръжения и преместваеми обекти, свързани с управлението, поддържането и експлоатацията на обекта на концесията.

Чл. 88. Не се предоставя концесия за недвижими културни ценности:

1. с категория световно значение;

2. археологически резервати, с изключение на посочените в списък, утвърден от министъра на културата по реда на чл. 64;

3. музейни сгради и комплекси;
4. които са религиозни храмове и по предназначението си са свързани с практическите нужди за извършване на обредни ритуали и богослужения от съответната религиозна институция по смисъла на Закона за вероизповеданията.

Чл. 89. (1) Органи по чл. 19, ал. 1 и 2 от Закона за концесиите за недвижимите културни ценности са:

1. министърът на културата – за обектите държавна собственост;
2. кметът на общината по местонахождение на обекта на концесията – за обектите общинска собственост.

(2) В екипите за подготвителни действия и в комисиите за провеждане на процедурите за предоставяне на концесии върху недвижими културни ценности се включва най-малко по един представител на НИОНКЦ и на Националния археологически институт с музей при Българската академия на науките (НАИМ при БАН).

(3) Съгласуването на проектите на решения за откриване на процедура за предоставяне на концесия върху недвижими културни ценности по чл. 103 от Закона за концесиите се извършва с НИОНКЦ и НАИМ при БАН. Едновременно с проектите за решения се изпращат за съгласуване и:

1. обосновката на концесията с концесионните анализи и приложенията към тях;
2. проектите на документацията за участие и на концесионен договор.

Чл. 90. (1) С концесионния договор не могат да се променят режимите за опазване на недвижимата културна ценност, обект на концесията, определени по реда на този закон.

(2) Концесионерът е длъжен да осигурява ежегодно средства за археологически проучвания в територията на концесионирания имот до пълното изследване на концесионираната зона по смисъла на концесионния договор. Концесионерът може да изгражда съответна инфраструктура, сгради и помощни съоръжения само върху чист от археологически находки терен в рамките на поддържащата зона.

(3) Концесията се предоставя за срок до 20 години. Срокът на концесията може да бъде продължен до 15 години, ако не се установи по надлежния ред неизпълнение на задълженията по концесионния договор.

Чл. 91. (1) Паричните постъпления от концесионните плащания за държавни концесии и от гаранции и обезщетения се разпределят, както следва:

1. тридесет на сто - в приход на републиканския бюджет;
2. тридесет на сто – в приход на общината;
3. петнадесет на сто – в приход на бюджета на Министерството на финансите за покриване на разходите по концесиите;
4. двадесет и пет на сто – в приход на бюджета на Министерството на културата.

(2) Средствата по ал. 1, т. 4 се разходват за консервация и реставрация на недвижими културни ценности.

(3) Паричните постъпления от концесионните плащания за общински концесии и от гаранции и обезщетения се разходват, както следва:

1. тридесет на сто - за консервация и реставрация на недвижими културни ценности;
2. тридесет на сто – в приход на общински фонд «Култура»;
3. четиридесет на сто – в приход на общинския бюджет.

Глава шеста

ОПАЗВАНЕ НА ДВИЖИМОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Раздел I

Издирване

Чл. 92. (1) Издирването на движимите културни ценности обхваща получаване и документиране на информация от различни източници, включително и теренни проучвания.

(2) Теренните проучвания се осъществяват на територията на Република България, сред обществото и в неговата материална среда.

Чл. 93. (1) Лице, намерило вещ в случаите по чл. 88 и чл. 91 от Закона за собствеността, е длъжно в 7-дневен срок да уведоми и най-близкия държавен или общински музей.

(2) Лицето е длъжно да запази вещта във вида и състоянието, в които я е намерило, до предаването ѝ на компетентните органи.

(3) Лице, което не изпълни изискванията на ал. 1, няма правата по чл. 111 и не може да придобие право на собственост върху намерената вещ по давност.

Чл. 94. (1) Оправомощен представител на музея, уведомен за намерената вещ, е длъжен незабавно да направи оглед на вещта и да поеме съхранението ѝ.

(2) Идентификацията се извършва от музея, поел съхранението, а когато вещта не отговаря на тематичния му обхват - от най-близкия държавен или общински музей със съответния тематичен обхват.

(3) Движими вещи, държавна или общинска собственост на основание чл. 89, ал. 1 и чл. 91, ал. 1 от Закона за собствеността, ако бъдат идентифицирани като културни ценности, се включват във фонда на музея.

(4) Когато движимата вещ бъде идентифицирана като културна ценност-национално богатство, тя се регистрира в Националния музейен фонд.

Чл. 95. (1) На лицата, предали вещи по реда на чл. 93 или съобщили ценна информация за такива вещи, се дължи възнаграждение. Възнаграждение не се дължи, ако лицето не е изпълнило някое от задълженията си по чл. 93.

(2) Размерът на възнаграждението се определя с оглед значението на вещта и приноса на лицето за нейното запазване при условия и по ред, определени в наредба на министъра на културата.

Раздел II

Идентификация и регистрация

Чл. 96. (1) Идентификацията е дейност, чрез която се определя дали дадено нематериално или материално свидетелство съответства на критериите за културна ценност, както и неговата класификация и категоризация по реда на този закон.

(2) Идентификация на културни ценности се извършва от националните и регионалните музеи самостоятелно или съвместно с други научни или културни организации и висши училища.

(3) Идентификация на културни ценности се извършва от комисия, назначена от директора на музея. В комисията се включват трима музейни специалисти и най-малко

един външен за музея експерт от съответната област, вписан в регистъра по ал. 4, както и лице, вписано в регистъра по чл. 165.

(4) В Министерството на културата се създава и поддържа регистър, в който се вписват лицата по ал. 3, които притежават образователна и научна степен “доктор” и най-малко 5 години стаж в съответната професионална област. Редът за водене на регистъра се определя с наредба на министъра на културата.

Чл. 97. (1) Държавните, регионалните и общинските музеи задължително извършват идентификация при придобиване на вещ, която може да се определи като културна ценност по реда на чл. 96, ал. 3.

(2) Държавните и общински органи и институции, притежаващи вещи, които могат да се определят като културни ценности, са длъжни да поискат идентификацията им от съответния по тематичен обхват музей.

(3) Физически и юридически лица, притежаващи вещи, които могат да се определят като културни ценности, могат да поискат тяхната идентификация от съответния по тематичен обхват музей.

(4) Физически и юридически лица, формирали колекция от вещи, които могат да се определят като културни ценности, могат да поискат идентификацията ѝ от съответния по тематичен обхват музей.

(5) Към искането за идентификация лицата по ал. 2, 3 и 4 прилагат документ, удостоверяващ правото на собственост или държане и декларация за произхода и способа за придобиването на вещта. За неверни данни деклараторът носи отговорност по чл. 313 от Наказателния кодекс.

Чл. 98. (1) За резултатите от идентификацията се изготвя експертно заключение, подписано от всички членове на комисията. В експертното заключение комисията посочва, че:

1. вещта не съответства на изискванията за културна ценност, или
2. вещта съответства на изискванията за културна ценност;
3. за вещта са налице достатъчно данни за съответствие и на критериите за национално богатство - в случаите по т. 2.

(2) Експертното заключение се съобщава на лицата по чл. 97, ал. 2, 3 и 4 в 7-дневен срок от подписването му.

(3) Въз основа на експертното заключение по ал. 1, т. 1 и 2 директорът на музея в едномесечен срок издава удостоверение. Към удостоверението за културна ценност се прилага и предписание за нейното съхранение, а когато тя е придобита от музея, директорът разпорежда нейното вписване в инвентарната книга.

Чл. 99. (1) В случаите по чл. 98, ал. 1, т. 3 директорът на съответния музей прави предложение до министъра на културата за предоставяне на статут на национално богатство в 7-дневен срок от подписването на експертното заключение.

(2) Статут на национално богатство се предоставя от министъра на културата въз основа на експертно заключение, изготвено от специализиран експертен съвет.

(3) Специализираният експертен съвет по ал. 2 се състои от 10 постоянни членове – двама представители на Министерството на културата и осем представители на различни държавни научни и културни организации по опазване на културното наследство, и най-малко трима привлечени членове - експерти с научни степени и звания в съответната област, вписани в регистрите по чл. 96, ал. 3.

(4) Постоянните членове на Специализирания експертен съвет се назначават от министъра на културата за срок 5 години. Привлечените членове се определят с

решение на съвета за всеки конкретен случай на предоставяне на статут на национално богатство. Структурният състав и организацията на работа на съвета се определят с правилник на министъра на културата.

Чл. 100. (1) Специализираният експертен съвет разглежда и се произнася по предложението по чл. 99, ал. 1 в тримесечен срок от получаването му.

(2) Специализираният експертен съвет се произнася с експертно заключение, подписано от две трети от всички членове, че културната ценност:

1. отговаря на критериите за национално богатство, или
2. не отговаря на критериите за национално богатство.

(3) Експертното заключение в 7-дневен срок от подписването му се представя на министъра на културата.

(4) Въз основа на експертното заключение по ал. 2, т. 1 министърът на културата издава заповед за предоставяне на статут на национално богатство и разпорежда вписване на културната ценност като национално богатство в регистъра на движимите културни ценности.

(5) Експертното заключение по ал. 2, т. 2 се съобщава в 14-дневен срок на лицата по чл. 97, ал. 2, 3 и 4 и на музея, направил предложението за предоставяне на статут на национално богатство.

Чл. 101. Министърът на културата не издава заповед в случаите по чл. 100, ал. 4, а директорът на музея не издава удостоверение по чл. 98, ал. 3 или по чл. 100, ал. 5, ако има данни да се предположи, че вещите – обект на идентификация, са незаконно придобити. В тези случаи те уведомяват органите на Министерството на вътрешните работи и прокуратурата.

Чл. 102. (1) В Министерството на културата се създава и води регистър на движимите културни ценности и база данни за тях.

(2) В регистъра по ал. 1 се вписват културните ценности, които са:

1. национално богатство;
2. държавна или общинска собственост;
3. колекция;
4. собственост на физически или юридически лица, когато това е поискано от собственика им.

(3) Вписването на културните ценности в регистъра се извършва от длъжностно лице, определено от министъра в случаите по чл. 100, ал. 4, или от лице, определено от директора на съответния музей по чл. 98. Вписаната в регистъра културна ценност получава пореден регистрационен номер.

(4) При промяна на собствеността върху регистрирана културна ценност, в 7-дневен срок от настъпването ѝ, нейният приобретател или упълномощено от него лице е длъжно да уведоми лицата по ал. 3 за отразяване на обстоятелството в регистъра.

Чл. 103. За културни ценности по чл. 102, ал. 2, т. 1 министърът на културата или оправомощено от него длъжностно лице издава паспорт, който съдържа следните минимални идентификационни данни за културната ценност национално богатство:

1. снимка или друго изображение;
2. информация за вид, размери и тегло, материал и техника на изработка, особени белези;
3. наименование и автор, ако са известни;
4. дата и място на намиране;

5. кратко описание;
6. предписания за съхранение.

Чл. 104. (1) Издадените по реда на този раздел индивидуални административни актове се оспорват по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(2) При оспорването по административен ред компетентен да разгледа жалбата или протеста срещу актовете във връзка с предоставянето на статут на културна ценност е министърът на културата.

Чл. 105. (1) Отношенията между лицата по чл. 97, ал. 3 и музея, извършващ идентификацията, се уреждат с писмен договор.

(2) Не се заплащат разходите по идентификацията на културна ценност:

1. когато лицето по чл. 97, ал. 3 и 4 я дари на музея, извършил идентификацията;
2. в случаите по чл. 99, ал. 1.

(3) За културни ценности, които не са вписани в регистъра на движимите културни ценности, лицата по чл. 97, ал. 3 заплащат държавна такса за издаване на удостоверение, определена с тарифата по чл. 4, ал. 2, т. 4 от Закона за закрила и развитие на културата.

Чл. 106. Резултатите от идентификацията на културни ценности - собственост на физически или юридически лица, могат да се публикуват след получаване на писмено съгласие на собствениците.

Чл. 107. (1) Редът за извършване на идентификация се определя с наредба на министъра на културата.

(2) С наредбата по ал. 1 се определят и редът за водене на регистъра на движимите културни ценности и поддържането на базата данни, както и обстоятелствата и промените в тях, подлежащи на вписване.

Раздел III Колекция

Чл. 108. Колекция е съвкупност от движими културни ценности, които в своята цялост и тематична свързаност имат научна и културна стойност.

Чл. 109. Колекционер е физическо или юридическо лице, собственик или държател на културни ценности, идентифицирани като колекция и вписани в регистъра по чл. 102.

Чл. 110. Колекционерът поддържа регистър, който трябва да съдържа описателен и фотографски каталог на всяка една от културните ценности в колекцията, информация за нейната консервация и реставрация, както и удостоверение или паспорт, издадени по реда на раздел II от тази глава.

Раздел IV

Права и задължения на собствениците и ползвателите на движими културни ценности

Чл. 111. (1) Юридическите и физически лица, собственици или ползватели на колекции или отделни движими културни ценности, регистрирани по реда на този закон, имат право:

1. на безплатни консултации, експертни съвети и препоръки от компетентните органи за опазването на културната ценност по ред, определен с наредба на министъра на културата;

2. да ги предават за временно съхранение в музей, ако по обективни причини не могат да осигурят правилното им съхранение;

3. да ги експонират временно в държавни, общински и частни музеи; отношенията между страните се уреждат с писмен договор;

4. да получават възнаграждение при предоставянето им за участие в национални и международни изложби;

5. да кандидатстват по международни и национални програми за финансова помощ за опазването им;

6. да поискат съдействие от компетентните органи за тяхното възстановяване или връщане, в случай че са били откраднати или незаконно изнесени;

7. на данъчни облекчения, определени със закон.

(2) Музеят, в който са идентифицирани движимите културни ценности, може да ги приеме, в случаите по ал. 1, т. 2, ако има условия за тяхното съхранение. Отношенията между собственика или ползвателя и музея се уреждат с писмен договор.

Чл. 112. Юридическите и физически лица, собственици или ползватели на колекции или отделни движими културни ценности, имат следните задължения:

1. да ги поддържат за своя сметка с грижата на добър стопанин, както и да изпълняват дадените предписания за тяхното опазване и сигурност;

2. при промяна на собствеността да информират купувача, че движимите културни ценности са защитени от закона;

3. да осигуряват достъп и да съдействат на контролните органи да осъществяват правомощията си, установени в закона;

4. да уведомяват компетентните органи при констатирани повреди и престъпни посегателства.

Раздел V

Сделки с движими културни ценности

Чл. 113. (1) Възмездни прехвърлителни сделки с движими културни ценности се извършват само ако са идентифицирани и регистрирани по реда на този закон.

(2) Възмездни прехвърлителни сделки с културни ценности национално богатство се извършват след писмено уведомяване на министъра на културата. В този случай държавата има право да ги придобие като първи купувач чрез министъра на културата при същите условия. Ако в 7-дневен срок от уведомяването държавата не е упражнила правото си по изречение второ, може да бъде извършена сделка с друго лице.

(3) Сделките, сключени в нарушение на ал. 1 и 2, са нищожни.

Чл. 114. (1) Музеи могат да извършват сделки с културни ценности при условията и по реда на този закон.

(2) Националните, регионалните, общинските музеи и музеите със смесено участие могат да извършват правни сделки с културни ценности само от обменния си фонд след разрешение на министъра на културата или от ръководителя на ведомството, към което са създадени, съответно от кмета на общината.

(3) Частните музеи могат да извършват правни сделки с културни ценности от основния и обменния си фонд по реда на чл. 113, ал. 2.

(4) Приходите по ал. 2 и 3 остават в бюджета на съответния музей и се разходват само за придобиване, консервация и реставрация на културни ценности.

(5) Музеите могат да получават дарения от юридически и физически лица на вещи, които могат да се определят като културни ценности и не са идентифицирани и регистрирани по реда на този закон.

Чл. 115. Търговска дейност с културни ценности могат да извършват лица, регистрирани по Търговския закон или по Закона за кооперациите.

Чл. 116. (1) В Министерството на културата се създава и води регистър на лицата, извършващи търговска дейност по чл. 115.

(2) Министърът на културата издава удостоверение за регистрация след подаване на заявление. Към заявлението се представят и:

1. документи, удостоверяващи наличието на подходящи условия за съхранение на културните ценности – предмет на търговската дейност;

2. удостоверение за регистрация в съответния регистър;

3. декларация по образец, утвърден от министъра на културата, че лицето не упражнява професия, свързана с опазването на културните ценности.

(3) Министърът на културата издава удостоверение за регистрация в едномесечен срок от подаване на заявлението по ал. 2.

(4) Министърът на културата в срока по ал. 3 отказва да издаде удостоверение за регистрация, ако лицето не отговаря на изискванията за извършване на търговска дейност с културни ценности или подадените документи са непълни или неточни.

(5) Отказът на министъра на културата може да се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(6) При промяна на обстоятелствата, вписани в регистъра, лицето е длъжно да уведоми министъра на културата в 14-дневен срок от настъпването на промяната.

Чл. 117. (1) Лицето, получило удостоверение за регистрация на търговска дейност с културни ценности, е длъжно да води собствен регистър, който съдържа:

1. удостоверение за идентификация или паспорт на културната ценност, както и регистрационния номер по чл. 102, ал. 3;

2. трите имена на предишния и на новия собственик;

3. цена и дата на сделката;

4. удостоверение за правото на първи купувач при сделки с културни ценности национално богатство.

(2) Лицата по ал. 1 са длъжни да осигуряват достъп и да оказват съдействие на компетентните органи при осъществяване на техните правомощия.

Чл. 118. Съхранението на културни ценности и извършването на търговска дейност с тях не могат да се осъществяват в едни и същи помещения заедно с други вещи, с които се търгува.

Чл. 119. (1) Търговска дейност на културни ценности може да се извършва и чрез търг (аукцион).

(2) Търг е продажба с публичен характер, при която предложението се отправя до неограничен кръг от лица и наддавателните предложения на участниците в търга са адресирани към лицето, което ръководи наддаването. Когато търгът се ръководи от натоварено от продавача трето лице, то трябва да е упълномощено.

(3) Участниците в наддаването са обвързани от предложенията си според условията на търга. Лицето, което ръководи наддаването, възлага вещта на участника, предложил най-високата цена.

(4) Продажбата се смята за сключена с възлагането на вещта и купувачът придобива правото на собственост върху нея. За него възниква задължение да плати незабавно цената, освен ако от условията на търга не следва друго.

(5) Ако купувачът не плати цената по ал. 4, продавачът може да се откаже от договора. В този случай чл. 87 от Закона за задълженията и договорите не се прилага.

(6) Продажба на търг, сключена в резултат от действия, които противоречат на закон или на добрите нрави, може да бъде обявена за недействителна по искане на всеки заинтересован в 10-дневен срок от възлагането.

Чл. 120. (1) Търговската дейност чрез търг се извършва от търговец, вписан в регистъра по чл. 116 и получил разрешение от министъра на културата за извършване на тръжна дейност с предмет културни ценности.

(2) Заявление за издаване на разрешението по ал. 1 се подава до министъра на културата и към него се прилагат вътрешни правила за тръжна дейност, както и списък на правоспособните лица, регистрирани по чл. 96, ал. 4.

(3) Разрешението се издава за срок 5 години.

(4) Министърът на културата издава разрешението по ал. 1 в едномесечен срок от подаване на заявлението по ал. 2.

(5) Министърът на културата в срока по ал. 4 отказва да издаде разрешение, ако лицето не отговаря на условията по ал. 1 и 2.

(6) Отказът на министъра на културата може да се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(7) При промяна на обстоятелствата, при които е издадено разрешението по ал. 1, лицето е длъжно да уведоми министъра на културата в 14-дневен срок от настъпването на промяната.

Чл. 121. (1) Министърът на културата с мотивирана заповед отнема разрешението по чл. 120, ал. 1 при:

1. организиране на търг в нарушение на чл. 122, ал. 1;

2. неизпълнение на изискванията по чл. 120, ал. 2 или ал. 7;

3. обявяване на първоначална симулативна цена на вещите от каталога по чл. 122, ал. 1.

(2) При отнемане на разрешението по ал. 1 лицето няма право да кандидатства за издаване на идентично разрешение за срок една година от датата на отнемането му.

(3) Заповедта по ал. 1 може да се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Чл. 122. (1) Аукционистът уведомява министъра на културата за всеки търг най-малко 45 дни преди провеждането му и представя каталог с предлаганите за продажба културни ценности.

(2) Каталогът съдържа дата, място и условия за провеждане на търга, снимка и описание на характеристиките на предлаганите културни ценности, както и тяхната начална цена.

Чл. 123. След уведомяването по чл. 122 аукционистът публикува обявление за търга на интернет страницата си и в два централни ежедневника най-малко 15 дни преди провеждането на търга.

Чл. 124. (1) Държавата има право да придобие като първи купувач културна ценност национално богатство, предложена за продажба на търг по първоначално обявената цена.

(2) Правото по ал. 1 се упражнява в едномесечен срок от представянето на каталога по чл. 122.

Чл. 125. При провеждането на всеки търг може да присъства оправомощено от министъра на културата длъжностно лице, което следи за реда на провеждане на търга.

Чл. 126. Музеите могат да участват на търг след разрешение на министъра на културата, след като представят списък на културните ценности, които ще се предлагат.

Чл. 127. Редът за издаване на разрешенията по този раздел, условията и редът за провеждане на търгове, както и за водене на регистъра по чл. 116 се определят с наредба на министъра на културата.

Раздел VI

Износ и временен износ на движими културни ценности

Чл. 128. (1) Износът и временният износ на движими културни ценности от територията на страната се извършват с разрешение или сертификат за износ.

(2) Износът и временният износ на движими културни ценности от митническата територия на Общността се извършват с разрешение за износ съгласно Регламент 3911/1992 и Регламент (ЕИО) № 752/93 на Комисията от 30 март 1993 г. за установяване на разпоредби за прилагането на Регламент (ЕИО) № 3911/1992 на Съвета относно износа на паметници на културата.

(3) Изнасянето и временното изнасяне на движими културни ценности от територията на Република България към други държави членки на Общността се извършва със сертификат за износ.

(4) Към министъра на културата се създава и води регистър на издадените разрешения по ал. 2, на сертификатите по ал. 3, както и на отказите за издаването им.

Чл. 129. (1) Не се допуска износ от митническата територия на Общността и изнасяне от територията на Република България към други държави - членки на Европейския съюз, на движими културни ценности, които:

1. представляват национално богатство, или
2. са регистрирани в основния фонд на музеите.

(2) Движими културни ценности по ал. 1 могат да бъдат само временно изнасяни за:

1. представяне пред чуждестранна публика, при условие че са налице гаранции за тяхната сигурност;

2. осъществяване на консервационно-реставрационни работи, при условие че те не могат да се извършат на територията на страната.

(3) Срокът по ал. 2 не може да е по-дълъг от 24 месеца. При мотивирана необходимост този срок може да бъде продължен еднократно с не повече от 6 месеца.

(4) В случаите по ал. 2, т. 1 съответната финансова гаранция се поема от държавата с решение на Министерския съвет по предложение на министъра на културата.

Чл. 130. (1) Разрешение за износ съгласно Регламент 3911/92 или за временно изнасяне на движими културни ценности по чл. 129, ал. 2 се издава от министъра на културата или оправомощено от него длъжностно лице.

(2) Разрешенията по ал. 1 се издават в едномесечен срок.

(3) Отказът за издаване на разрешение за износ или временен износ може да се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(4) Редът за издаване на разрешенията за износ или временно изнасяне по ал. 1 се определя с наредба на министъра на културата и на министъра на финансите.

Чл. 131. Сертификатът за износ по чл. 128, ал. 3 се издава от директора на съответния музей, извършил идентификацията и регистрацията на движимата културна ценност. Условието и редът за издаването му се определят с наредбата по чл. 130, ал. 4.

Раздел VII

Връщане на незаконно изнесени движими културни ценности национално богатство

Чл. 132. Движими културни ценности национално богатство, които са изнесени незаконно от територията на страната и са открити на територията на друга държава - членка на Европейския съюз, наричана по-нататък "държава членка", както и тези, които са изнесени незаконно от територията на държава членка и са открити на територията на Република България, подлежат на връщане съгласно разпоредбите на този раздел.

Чл. 133. Министърът на културата е централният орган, който координира, организира и контролира дейността по връщането на незаконно изнесените движими културни ценности национално богатство в сътрудничество с централните органи в другите държави членки, които координират тази дейност на своята територия.

Чл. 134. На връщане при условията и по реда на този раздел подлежи движима културна ценност, която преди или след незаконния ѝ износ от територията на държава членка е със статут на национално богатство и:

1. влиза в една от категориите съгласно приложението към Регламент 3911/1992, или

2. не влиза в нито една от категориите съгласно приложението към Регламент 3911/1992, но е неразделна част от обществени колекции, включени в инвентара на музеи, архиви, библиотеки, или от инвентарите на религиозни институции.

Чл. 135. (1) Всички органи и лица са длъжни незабавно да уведомят министъра на културата, в случай че разполагат с информация за незаконно изнесени от територията на Република България движими културни ценности национално богатство.

(2) Министърът на културата:

1. при наличие на информация за незаконен износ на движими културни ценности национално богатство, проверява, ако това е необходимо, нейната достоверност;

2. започва процедурата по връщането на движими културни ценности национално богатство, изнесени незаконно от територията на Република България, като отправя искане до съответната държава членка;

3. незабавно уведомява съответния централен орган на държавата членка, до която е отправено искането по т. 2, в случай че е предложил на нейна територия съдебно производство за връщане на незаконно изнесените движими културни ценности национално богатство.

(3) Държавните и общински органи съобразно своята компетентност, както и лицата, са длъжни да оказват съдействие на министъра на културата при осъществяване на правомощията му по този раздел.

Чл. 136. (1) Всяка държава членка може да отправи искане до министъра на културата за издирване на движима културна ценност национално богатство, изнесена незаконно от нейната територия, и за установяване самоличността на владелеца или държателя ѝ. Искането трябва да съдържа цялата информация, необходима за улесняване на издирването, като специално се посочи действителното или предполагаемото местонахождение на предмета.

(2) След получаване на искането министърът на културата уведомява за това съответните органи, в чиито правомощия е установяването на местонахождението на движимата културна ценност национално богатство, както и самоличността на нейния владелец или държател.

(3) Органите по ал. 2 съобразно своите правомощия сътрудничат на министъра на културата, като:

1. информират за издирванията и за предполагаемото или действителното местонахождение на съответната движима културна ценност национално богатство, както и за всички други факти и обстоятелства, свързани с незаконния ѝ износ;

2. издирват и установяват местонахождението на предмета по т. 1 и самоличността на неговия владелец или държател.

(4) В случай че искането е изпратено до органите по ал. 2, те са длъжни незабавно да го препратят на министъра на културата.

Чл. 137. (1) Министърът на културата:

1. уведомява централния орган на отправилата искане държава членка, когато движимата културна ценност национално богатство бъде открита и са налице основания да се смята, че е изнесена незаконно от нейната територия;

2. предприема необходимите мерки по физическото опазване на вещта по т. 1;

3. предприема необходимите временни мерки за предотвратяване на всякакви действия, които могат да осуетят връщането на вещта по т. 1.

(2) Министърът на културата осигурява възможност на компетентния орган на отправилата искане държава членка да провери дали намерената вещ отговаря на изискванията на чл. 134, като проверката трябва да се извърши в двумесечен срок от уведомлението по ал. 1, т. 1.

(3) Ако проверката не бъде извършена или резултатът от нея не бъде съобщен в срока по ал. 2, разпоредбите на ал. 1, т. 2 и 3 не се прилагат.

(4) Министърът на културата или оправомощено от него длъжностно лице съдейства за постигане на споразумение за връщане на движимата културна ценност

национално богатство, между нейния владелец или държател и отправилата искането държава членка при наличието на официално съгласие за това и от двете страни. В този случай министърът или оправомощеното от него длъжностно лице действа като посредник в преговорите между тях.

(5) Министърът на културата уведомява заинтересованите държави членки при откриване на територията на Република България на движима културна ценност национално богатство, за която са налице основания да се смята, че е изнесена незаконно от територията на друга държава членка.

Чл. 138. (1) Отправилата искане държава членка може да започне съдебно производство, като предяви иск срещу владелеца или държателя за връщане на изнесените незаконно от нейната територия движими културни ценности национално богатство.

(2) Към иска по ал. 1 се прилагат:

1. документ, описващ вещта, чието връщане се иска;
2. потвърждение, че вещта е движима културна ценност национално богатство;
3. декларация от компетентния орган на съответната държава членка, че е изнесена незаконно от нейната територия;
4. данни за самоличността на лицето, срещу което се подава искът;
5. данни за стойността на вещта, определена към датата на подаване на иска, в български лева.

Чл. 139. (1) Искът по чл. 138 може да се предяви не по-късно от една година от момента, в който отправилата искането държава членка е узнала местонахождението на движимата културна ценност национално богатство, и самоличността на нейния владелец или държател.

(2) Във всички случаи съдебно производство по чл. 138 не се образува, а образуваното се прекратява, ако са изминали повече от 30 години от незаконния износ на движимата културна ценност национално богатство от територията на отправилата искане държава членка.

(3) Когато искът е за връщане на движими културни ценности национално богатство, които не влизат в нито една от категориите съгласно приложението към Регламент 3911/1992, но съставляват неразделна част от обществени колекции, включени в инвентара на музеи, архиви, библиотеки, или от инвентарите на религиозни институции, които са обект на специална защита съгласно националното законодателство на отправилата искане държава членка, срокът по ал. 2 е 75 години. Този срок може да бъде и по-дълъг от 75 години, в случай че това е предвидено в двустранни споразумения, по които Република България е страна.

(4) Не се образува съдебно производство, а образуваното се прекратява, ако износът на движимата културна ценност национално богатство от територията на отправилата искане държава членка вече не е незаконен към момента на предявяване на иска.

Чл. 140. Централният орган на отправилата искане държава членка незабавно информира за образуваното съдебно производство министъра на културата, който от своя страна информира за това централните органи на останалите държави членки.

Чл. 141. (1) Съдебното производство по чл. 138 се провежда по реда на Гражданския процесуален кодекс .

(2) Съдът постановява връщането на вещта, когато:

1. вещта отговаря на изискванията на чл. 134 ;
2. вещта е изнесена незаконно от територията на отправилата искане държава членка;
3. искът е предявен в сроковете по чл. 139 ;
4. вещта е изнесена от територията на отправилата искане държава членка на 1 януари 1993 г. или след тази дата;
5. ответната страна владее или държи вещта към момента на предявяване на иска.

Чл. 142. Когато постанови връщане на движимата културна ценност национално богатство, съдът присъжда справедливо парично обезщетение на ответника, ако той е положил надлежна грижа и внимание при придобиването ѝ и след като вземе предвид всички обстоятелства по делото.

Чл. 143. (1) Отправилата искане държава членка заплаща обезщетението по чл. 142 след връщането на вещта.

(2) Разноските по изпълнение на решението за връщане на движимата културна ценност национално богатство, както и разноските, свързани с прилагането на мерките по чл. 137, ал. 1, т. 2, се поемат от отправилата искане държава членка.

Чл. 144. (1) Съдебното решение за връщане на движимата културна ценност национално богатство и за присъждане на обезщетението и разноските по чл. 143 не изключва правото на отправилата искане държава членка да заведе дело за възстановяване на тези суми срещу лицата, отговорни за незаконния ѝ износ от нейната територия.

(2) Разпоредбите на този раздел не изключват търсенето на наказателна или гражданска отговорност съгласно българското законодателство.

(3) Относно правото на собственост върху движимата културна ценност национално богатство, след връщането ѝ се прилагат разпоредбите на националното законодателство на отправилата искане държава членка.

Чл. 145. На всеки три години министърът на културата изпраща до Европейската комисия доклад по прилагането на разпоредбите на този раздел.

Г л а в а с е д м а

АРХЕОЛОГИЧЕСКО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Чл. 146. (1) Археологически обекти са всички движими и недвижими материални следи от човешка дейност от минали епохи, намиращи се в земните пластове, на тяхната повърхност, на сушата и под вода, за които източници на информация са теренните проучвания.

(2) Обектите по ал. 1 са публична държавна собственост.

(3) Недвижимите и движимите археологически обекти имат статут на културни ценности с категория съответно национално значение или национално богатство, до установяването им като такива по реда на този закон.

Чл. 147. (1) Археологическите обекти се издирват и изучават като културни ценности чрез теренни проучвания.

(2) Теренните проучвания на археологическите ценности се осъществяват в земните пластове, на тяхната повърхност, на сушата и под вода.

(3) Теренните проучвания на археологически ценности се извършват чрез деструктивни и недеструктивни методи. Недеструктивните методи на изследване се прилагат при всяка възможност.

(4) В методологично отношение теренните проучвания на археологически ценности са издирване на археологически обекти и археологически разкопки.

(5) В организационно отношение теренните проучвания на археологически ценности са:

1. редовни – планират се с цел решаване на определена научна задача;

2. спасителни – извършват се при необходимост за частично или цялостно използване на терена на недвижима археологическа ценност, при риск от нейното разрушаване, включително и тези, които се извършват при непредвидено откриване на археологическа ценност, което налага незабавно проучване.

(6) Теренните проучвания се извършват по ред, определен с наредба на министъра на културата.

Чл. 148. (1) Теренните проучвания на археологически ценности се извършват с разрешение на министъра на културата въз основа на експертно становище на Съвета за теренни проучвания.

(2) Когато теренните проучвания са спасителни, разрешението за тях се издава от председателя на Съвета за теренни проучвания. За издаденото разрешение председателят незабавно уведомява министъра на културата

(3) Когато теренните проучвания в Република България са включени в международни научноизследователски проекти, както и в случаите по чл. 150, ал. 2, разрешението за тях се издава от Министерския съвет по предложение на министъра на културата и въз основа на експертно становище на Съвета за теренни проучвания.

(4) Средства за извършване на редовни и спасителни теренни археологически проучвания се предвиждат ежегодно със закона за държавния бюджет на Република България.

(5) Средствата за спасителни теренни проучвания до пълното проучване на терена се предоставят от възложителя, във връзка с чиято инвестиционна инициатива се извършва спасителното проучване.

Чл. 149. (1) Съветът за теренни проучвания се състои от председател - директора на НАИМ при БАН и членове:

1. двама представители на специализираните дирекции по опазване на културното наследство в Министерството на културата;

2. осем представители на НАИМ при БАН;

3. един представител на Центъра за подводна археология;

4. двама представители на НИОНКЦ;

5. двама представители на висшите училища, в структурата на които има катедри по археология;

6. трима археолози от държавните и общинските музеи в страната.

(2) Членовете на съвета по ал. 1, т. 2, 5 и 6 са хабилитирани лица в научна специалност “археология”.

(3) Съставът на съвета се назначава от министъра на културата по предложение на съответните органи и организации, представени в него.

(4) Съветът за теренни проучвания дава:

1. експертно становище за даване и отнемане на разрешение за извършване на археологически теренни проучвания;

2. становища за сключване на международни договори, свързани с опазването на археологически ценности.

(5) Съветът взема решения с мнозинство две трети от членовете.

Чл. 150. (1) Разрешение за извършване на теренни проучвания на археологически ценности се издава на лице, което:

1. притежава образователно-квалификационна степен „магистър” по специалност от професионално направление „История и археология” и най-малко две години професионален опит в извършването на теренни проучвания, и

2. е в договорни отношения с българска културна, научна или университетска институция, дейността на която е свързана с опазване на археологическото наследство, и

3. представи писмена препоръка от хабилитирано лице по съответния профил в археологическата наука.

(2) Когато договорните отношения по ал. 1, т. 2 са с чуждестранна културна, научна или университетска институция в областта на археологията, теренните проучвания се извършват под ръководството на лице, получило разрешение по ал. 1.

Чл. 151. (1) Разрешение за извършване на теренни проучвания се издава въз основа на заявление от лице по чл. 150, ал. 1, към което се прилагат:

1. описание на обекта на проучване и обосновка,

2. документи, удостоверяващи наличието на изискванията по чл. 150, ал. 1;

3. подробна работна програма за теренното проучване, документ, удостоверяващ неговото финансиране, както и за теренна консервация;

4. искане за използване на специални технически средства, документ за регистрацията им, както и името на лицето, което ще работи с тях;

5. писмено споразумение със собственика на имота;

6. декларация, че не участва в концесия на недвижима културна ценност.

(2) Когато заявлението е за извършване на спасителни теренни проучвания, заявителят представя и мотивирано становище на директора на съответния музей и решение на специализирана комисия, назначена от министъра на културата.

(3) Към заявление за издаване на разрешение за теренно проучване от същия заявител за същия археологически обект заявителят представя и:

1. документ за предаване на археологическите находки от предходните разрешения за теренно проучване, издадени на заявителя, в държавен или общински музей;

2. удостоверение за предадена теренна документация по чл. 153, ал. 2.

Чл. 152. (1) Разрешението се издава за срок от една година и съдържа:

1. трите имена на лицето, утвърдено за научен ръководител;

2. трите имена на лицата, утвърдени за негови заместници;

3. индивидуализация и идентификация на обекта на проучванията;

4. основни научни цели на проучването;

5. метод на проучването;

6. възможност за използване на специални технически средства по ред, определен с наредбата по чл. 147, ал. 6.

(2) Собствениците на средствата по ал. 1, т. 6 са длъжни да се регистрират в Министерството на културата в 14 - дневен срок от придобиването им.

(3) Регистрираните специални технически средства по ал. 2 се използват само за извършване на теренни проучвания или за друга специализирана дейност, изрично предвидена в нормативен акт.

Чл. 153. (1) Лицето, получило разрешение за извършване на теренно проучване, е длъжно да:

1. прилага съвременна методика на проучване;
2. изготви теренна документация;
3. осигури охрана на археологическия обект и на находките по време на теренното проучване;
4. осигури теренна консервация, чрез която да се предотврати увреждане и разрушаване на находките, както и загуба на свързана с тях информация;
5. осигури частично или пълно възстановяване на външния вид на археологическия обект, освен в случаите, когато има друго решение, по смисъла на издаденото разрешение за теренно проучване;
6. предаде движимите археологически находки в държавен или общински музей;
7. представи подробен научен доклад за резултатите в срок до месец март на следващата година.

(2) Екземпляр от теренната документация се предава задължително в Националния архив на теренните археологически проучвания в НАИМ при БАН, НИОНКЦ и в съответния музей, на чиято територия се извършва проучването преди началото на следващия археологически сезон.

(3) Лицето, получило разрешение за теренно проучване, има изключително право на първа публикация на получените резултати.

(4) Правото на първа публикация е за срок 10 години, който започва да тече от момента на прекратяване на теренното проучване.

Чл. 154. Инспекторатът към Министерството на културата упражнява контрол по чл. 15, ал. 2, т. 1.

Чл. 155. (1) Информацията от археологическите издирвания се включва в Автоматизирана информационна система “Археологическа карта на България”, която се съхранява в НАИМ при БАН, НИОНКЦ и в Министерството на културата.

(2) Редът за създаване, поддържане и предоставяне на информацията по ал. 1 се определя с наредба на министъра на културата.

Чл. 156. (1) Разрешение за теренни проучвания не се издава:

1. когато не са изпълнени изискванията по чл. 150 и 151;
2. когато е отнето разрешението за теренни проучвания и не е изтекъл срокът, за който е отнето;
3. на лице, което е концесионер на недвижимата културна ценност.

(2) Издадено разрешение за теренни проучвания се отнема от министъра на културата при неспазване на изискванията на този закон, установено по надлежния ред. Разрешението се отнема за срок една година.

Чл. 157. Решението за отказ или за отнемане на разрешение за теренни проучвания може да се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс. Обжалването не спира изпълнението на решението за отнемане.

Чл. 158. (1) Издирените при теренни проучвания движими археологически ценности се предават в държавния или общински музей, предприел теренното проучване, или в най-близкия до мястото на откриването им държавен или общински музей, в който има условия за тяхното съхраняване.

(2) Предаването на археологическите находки се оформя в предавателно - приемателен протокол, подписан от ръководителя на теренното проучване и от директора на съответния музей.

Чл. 159. Издирените недвижими археологически обекти подлежат на категоризация и регистрация по реда на този закон.

Чл. 160. (1) За случайно открити или намерени движими археологически обекти се прилагат съответно чл. 93 - 95.

(2) Когато при извършване на строителни и благоустройствени или селскостопански дейности, при търсене, проучване и добив на подземни богатства и при други дейности, свързани с въздействие върху земната повърхност, земната основа, земните недра и под вода се открият структури и находки, които имат признаци на културни ценности, дейността се спира незабавно и се прилагат съответно чл. 72 и 73.

Чл. 161. (1) Осъществяването на инвестиционни проекти на физически и юридически лица в територии, за които има данни за наличие на археологически обекти, задължително се предхожда от предварителни археологически проучвания, с които се установява дали те няма да бъдат засегнати или нарушени. На археологическите обекти, разкрити при тези проучвания, се провеждат спасителни разкопки преди началото на строителните работи.

(2) В процеса на строителните дейности се провежда наблюдение от археолози. В случай на откриване на археологически обекти се прилагат чл. 148 и 160.

Чл. 162. (1) В случаите по чл. 160, ал. 2 министърът на културата и собственикът на земята може да сключат договор за учредяване вещно право на ползване върху земята.

(2) Ако не се постигне съгласие по ал. 1, министърът на културата може да предприеме действия по отчуждаване на имота по реда на Закона за държавната собственост.

Г л а в а о с м а

КОНСЕРВАЦИЯ И РЕСТАВРАЦИЯ НА КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ

Чл. 163. Консервация и реставрация на културни ценности е системен процес от дейности, които целят предотвратяване на разрушаването, стабилизация на състоянието им, както и улесняване на тяхното възприемане и оценка при максимално запазване на автентичността им.

Чл. 164. (1) Дейностите по консервация и реставрация се осъществяват от лица или под непосредственото ръководство на лица, вписани в регистъра по чл. 165.

(2) В регистъра по ал. 1 се вписват лица, които притежават образователно-квалификационна степен "магистър" по:

1. специалност в съответната област на консервация и реставрация и имат две години професионална практика;

2. друга специалност, със специализация в съответната област на консервация и реставрация и имат две години професионална практика в същата област.

(3) Лица, които не отговарят на изискването за професионална практика могат да осъществяват дейности по консервация и реставрация само под непосредственото ръководство на лицата по ал. 1.

(4) Консервация и реставрация в музеите, висшите училища, научните и културни организации и институции, както и самостоятелно от лицата, вписани в регистъра по ал. 1, се извършва само при наличие на необходимите материални условия за съответната дейност, определени с наредбата по чл. 165, ал. 1.

Чл. 165. (1) В Министерството на културата се създава и поддържа публичен регистър на лицата, които имат право да извършват дейности по консервация и реставрация в съответната област при условия и по ред, определени с наредба на министъра на културата.

(2) При подаване на искане за регистрация се прилагат и документи относно обстоятелствата по чл. 164, ал. 2, определени с наредбата по ал. 1.

(3) В 14-дневен срок от получаване на искането министърът на културата или оправомощено от него длъжностно лице разпорежда вписване в регистъра или отказва да извърши регистрация, ако лицето не отговаря на условията по чл. 164, ал. 2. На вписаното в регистъра лице се издава удостоверение за регистрация.

Чл. 166. (1) В музеите, висшите училища, научните и културните организации може да се извършват дейности по консервация и реставрация на движими културни ценности само под ръководството на лице, вписано в регистъра по чл. 165.

(2) Отношенията между собственика на културна ценност и музея, висшето училище, научната и културната организации или лицето, вписано в регистъра по чл. 165, се уреждат с писмен договор.

(3) Лицата, извършили дейностите по консервация и реставрация, могат да публикуват резултатите от тази дейност след получаване на писмено съгласие на собственика.

Чл. 167. (1) Дейности по консервация и реставрация на движими културни ценности национално богатство, се извършват с разрешение на министъра на културата.

(2) Министърът на културата издава разрешението в 14-дневен срок от постъпване на искането по ред, определен с наредбата по чл. 168.

Чл. 168. Условията и редът за осъществяване на дейностите по консервация и реставрация на движими културни ценности се определят с наредба на министъра на културата.

Чл. 169. (1) Проектите за консервация и реставрация на единични или групови архитектурни обекти – недвижими културни ценности, се изготвят от проектанти по чл. 230, ал. 1 от Закона за устройство на територията, които отговарят на изискванията по чл. 164.

(2) Проектите за консервация и реставрация на археологически обекти се изготвят от лицата по ал. 1 и при задължителното участие на лицата, получили разрешение за извършване на археологически проучвания.

(3) Проектите за консервация и реставрация на художествените културни ценности, културния ландшафт и природните културни ценности задължително се

изготвят от лица, регистрирани за съответната консервационно-реставрационна дейност.

(4) Изпълнението на проектите по ал. 1 и 2 се извършва по реда на Закона за устройство на територията.

Чл. 170. Заданията за проектиране и проектите за консервация и реставрация на недвижими културни ценности се съгласуват с НИОНКЦ по реда на глава пета, раздел V.

Чл. 171. Обхватът и съдържанието на документации по извършването на консервационно – реставрационни дейности на недвижими културни ценности, се определят с наредба на министъра на културата и министъра на регионалното развитие и благоустройството.

Г л а в а   д е в е т а

ВЪЗПРОИЗВЕЖДАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ

Чл. 172. (1) Културните ценности могат да бъдат възпроизвеждани в копия, реплики и предмети с търговско предназначение.

(2) Всички действия по изработване на копия, реплики или предмети с търговско предназначение се извършват при условия, гарантиращи физическото запазване и защитата от посегателства върху културната ценност.

(3) Действията по изработването на копия, реплики или предмети с търговско предназначение, които налагат непосредствен контакт или въздействие върху културната ценност, се извършват от лицата по чл. 164.

Чл. 173. (1) Копието е новосъздадена вещ, която възпроизвежда максимално точно визуалните и размерни характеристики на културната ценност.

(2) Копията задължително се маркират със знак, обозначаващ ги като копие.

Чл. 174. (1) Копията се изработват само за музейни цели.

(2) Копие на културна ценност може да бъде изработено:

1. когато това се налага по съображения за нейната сигурност;
2. при липса на условия за представянето ѝ в експозиция;
3. при липса на условия за съхраняването ѝ, поради което тя е предоставена на друг музей;
4. при необходимост от експонирането ѝ в повече от един музей;
5. при интерес от експониране на културна ценност - собственост на физическо или юридическо лице.

(3) Броят на копията на една културна ценност не може да бъде по-голям от:

1. три - за движимите културни ценности;
2. едно - за недвижимите културни ценности .

(4) Алинеи 1 - 3 се прилагат и при изработване на копие на част от недвижима културна ценност.

Чл. 175. (1) Репликата е новосъздадена вещ, която възпроизвежда визуално характеристиките на културната ценност, но задължително се различава от нея по размер най-малко с една десета.

- (2) Репликата задължително се маркира със знак, обозначаващ я като реплика.
- (3) Реплика може да се изработва за представителни и образователни цели.

Чл. 176. (1) Предмет с търговско предназначение е този, който се отличава от културната ценност по размер не по-малко от една десета и детайли, които могат да съдържат и нови елементи.

(2) При условията на ал. 1 могат да бъдат изработвани и предмети с търговско предназначение, възпроизвеждащи отделни елементи на културна ценност.

Чл. 177. (1) Копия, реплики и предмети с търговско предназначение могат да се изработват само след съгласие от собственика на културната ценност, а на музейни културни ценности - от директора на съответния музей. Отношенията със собственика, съответно музея, се уреждат с възмезден договор.

(2) Копия и реплики на културни ценности със световно и национално значение или национално богатство се изработват само с разрешение на министъра на културата. Разрешенията се вписват в регистрите по чл. 68 и по чл. 102.

(3) Копията се включват в научно-спомагателния фонд на съответния музей.

Чл. 178. Условията и редът за изработване на копия, реплики и предмети с търговско предназначение се определят с наредба на министъра на културата.

Чл. 179. Разпространяването на културна ценност, на нейно копие или елементи от нея във фотографско, компютърно, видео- и друго изображение, използването на изображението при производство на стоки, етикети и дизайнерски решения или за други търговски или рекламни цели, се извършва въз основа на възмезден договор, сключен със собственика на културната ценност, а за музейните културни ценности – с директора на съответния музей.

Г л а в а   д е с е т а

ПРЕДСТАВЯНЕ И ДОКУМЕНТИРАНЕ НА КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ

Чл. 180. (1) Представянето на културните ценности е дейност по разкриване и популяризиране на културната и научната им стойност пред обществото.

(2) Представянето на културните ценности се осъществява при условия и по начин, които не поставят под заплаха физическата цялост и състоянието на културните ценности и не ги застрашават от посегателства.

Чл. 181. (1) Държавата осигурява трайно обозначаване на недвижимите културни ценности, вписани в Списъка на световното наследство, с идентификационни табели, носещи емблемата на световното наследство.

(2) Собствениците на недвижими културни ценности от национално значение осигуряват трайното им обозначаване.

(3) По своя инициатива собствениците на останалите категории недвижими културни ценности могат да извършват обозначаването им.

(4) Видът и съдържанието на знака на идентификационните табели по ал. 1 и знаците за обозначаване по ал. 2 и 3 се изработват по образец, утвърден от министъра на културата.

Чл. 182. (1) Музеите осъществяват представянето на движими културни ценности чрез постоянни или временни експозиции.

(2) Музеите са длъжни да дават ясна информация за представените движими културни ценности чрез означаването им, надписи, издаване на пътеводители и каталози за експозициите и други информационни материали.

(3) В случаите, когато представянето е свързано с транспортиране, задължително се предприемат мерки с оглед застраховането, специалната опаковка и охраната на движимите културни ценности.

Чл. 183. (1) Всеки музей може да включва временно в свои експозиции културни ценности от други музеи или на физически или юридически лица, както и да организира представянето на експозиции на други музеи и лица, или съвместни експозиции с тях.

(2) Музеите могат да организират временни експозиции или да предоставят временно движими културни ценности от основния си фонд за представяне в чужбина при условията на глава шеста, раздел VI.

(3) Министърът на културата може да задължи държавен или общински музей да предостави движими културни ценности за участие във временни експозиции в страната и в чужбина. Когато музей предостави свои културни ценности за представяне в чужбина, той трябва да получи съответстваща на неговото участие част от договорената цена за представянето.

(4) Отношенията между страните по ал. 1, 2 и 3 се уреждат с договор.

Чл. 184. (1) Физически и юридически лица, собственици на регистрирани движими културни ценности, могат да организират представянето им временно или постоянно.

(2) При представяне на движими културни ценности по ал. 1 в чужбина се прилагат разпоредбите на глава шеста, раздел VI.

Чл. 185. Условията и редът за представяне на културните ценности се определят с наредба на министъра на културата.

Чл. 186. (1) Музеите осигуряват дни и часове за посещение, съобразени със свободното време на различните видове и категории посетители.

(2) Музеят публично обявява дните и часовете за посещение.

(3) Музеите осигуряват подходящи условия за достъп до музейните експозиции на хора с увреждания.

Чл. 187. (1) За индивидуално или групово посещение на музейна експозиция се заплащат входни билети.

(2) Цените на входните билети в държавните и общинските музеи се определят от техния директор съгласувано с финансиращия музей орган.

(3) В акта за създаване на музея или с решение на финансиращия орган, съответно на собственика на музея, може да бъде предвиден безплатен вход за посещение на експозициите.

(4) Държавен или общински музей осигурява безплатен вход за посещение един ден седмично.

(5) Деца, учаци се и хора с увреждания заплащат намалени цени или се освобождават от заплащане на входен билет.

Чл. 188. (1) Всяка дейност по опазването и представянето на културните ценности се документира.

(2) В случаите, когато дейност по опазването се извършва от експерти - външни лица, те са длъжни да предоставят безвъзмездно екземпляр от изготвените в процеса на работа документи на НИОНКЦ или съответния музей.

Чл. 189. Създадените документи по чл. 188 формират:

1. национален документален архив към НИОНКЦ - за недвижимите културни ценности;
2. научен архив към съответния музей - за движимите културни ценности.

Чл. 190. (1) Архивите по чл. 189 са постоянно попълваща се съвкупност от документи, отразяващи етапите в процеса на изпълнението на дейностите по опазването и представянето им, независимо от времето, начина и мястото на създаването им, както и от вида на носителя им.

(2) Създаването, поддържането, съдържанието, съхраняването и използването на архивите по ал. 1 се определят с наредба на министъра на културата.

Чл. 191. (1) Научният архив към съответния музей включва:

1. документите по издирването, идентифицирането, изследването, съхраняването, консервацията, реставрацията, движението и представянето на движимите културни ценности;
2. отчетните документи за движимите културни ценности, съхранявани от тях постоянно или временно: документи за произход, за постъпване или придобиване от музея, оценителни протоколи, инвентарни книги и други;
3. документите за извършените от тях теренни археологически проучвания;
4. научната и справочна документация: научни паспорти и картотеки.

(2) Научният архив се съхранява безсрочно в музея, който го е създал и не подлежи на предаване на органите за управление на Националния архивен фонд, освен при закриването на музея без правоприемство.

Г л а в а е д и н а д е с е т а **КОНТРОЛ**

Чл. 192. (1) При упражняване на контролната си дейност инспекторите:

1. извършват проверки на място или по документи;
2. прилагат принудителните административни мерки, предвидени в този закон;
3. съставят актове за установяване на извършени административни нарушения.

(2) Инспекторите имат право на достъп до подлежащите на контрол обекти на културното наследство, както и да изискват необходимите документи във връзка с упражняване на правомощията им по този закон.

(3) Инспекторите са длъжни да:

1. отразяват точно фактите при извършената проверка в акта за нарушение;
2. опазват служебната и търговската тайна, станала им известна във връзка с извършваните проверки;
3. не разгласяват данни от извършените проверки;
4. използват информацията от проверките само за целите на административнонаказателното производство.

Чл. 193. Лицата, спрямо които се извършва проверка по чл. 192, ал. 1, са длъжни да:

1. осигурят безпрепятствен достъп до проверяваните обекти;
2. оказват съдействие на длъжностните лица при упражняване на техните правомощия;
3. предоставят исканите от длъжностното лице документи и доказателства.

Чл. 194. (1) При осъществяване на своята дейност инспекторите могат да си взаимодействат с органите на Министерството на вътрешните работи, Агенция „Митници”, Държавна агенция „Национална сигурност”, прокуратурата, други държавни и общински органи, както и с физически и юридически лица.

(2) Начините на взаимодействие с органите по ал. 1 се уреждат с инструкции на министъра на културата и ръководителите на съответните органи.

Чл. 195. (1) Инспекторите, длъжностните лица от НИОНКЦ и от музеите подават декларация по образец, утвърден от министъра на културата, за търговски, финансов или друг делови интерес, който те или свързани с тях лица имат във връзка с функциите им по този закон.

(2) Декларацията по ал. 1 се подава ежегодно до 31 март пред органа по назначаване или работодателя.

(3) При възникнал конфликт на интереси след подаване на декларацията по ал. 2, лицата по ал. 1 са длъжни в 7-дневен срок да уведомят органа по назначаване или работодателя.

(4) Декларираният по ал. 2 или 3 конфликт на интереси следва да бъде отстранен от лицето в едномесечен срок. Когато декларираният конфликт на интереси не е отстранен в срока по изречение първо, той се смята за укрит.

(5) При неизпълнение на задължението по ал. 2, 3 и 4 или при установено наличие на конфликт на интереси по съдебен ред органът по назначаване или работодателят налага дисциплинарно наказание по чл. 90, ал. 1, т. 5 от Закона за държавния служител, съответно по чл. 188, ал. 3 от Кодекса на труда.

(6) Конфликт на интереси е налице, когато търговски, финансов или друг делови интерес поражда основателни съмнения в безпристрастността на лицата по ал. 1 при надлежното изпълнение на функциите им или упражняване на правомощията им.

(7) За неуредените въпроси се прилага Законът за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси.

Г л а в а д в а н а д е с е т а **АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ**

Чл. 196. (1) Длъжностно лице, което не подаде декларация в срока по чл. 38, ал. 1 и 2, се наказва с глоба в размер от 500 до 1 000 лв.

(2) Наказанието по ал. 1 се налага и на длъжностно лице от общинска администрация, което не изпълни задължението си за уведомяване в срока по чл. 59, ал. 2.

Чл. 197. (1) Който не изпълни задължение по чл. 71, ал. 1, т. 1, се наказва с глоба в размер от 1 000 до 3 000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 1 500 до 3 500 лв., ако деянието не съставлява престъпление.

(2) Който не изпълни задължение по чл. 71, ал. 1, т. 4 и 6 и ал. 2, се наказва с глоба в размер от 500 до 1 000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 1 000 до 1 500 лв.

(3) Когато деянието по ал. 1 и 2 е извършено повторно, глобата е в размер от 3 000 до 5 000 лв. а имуществената санкция е в размер от 3 500 до 5 500 лв.

Чл. 198. Който не предприеме незабавни действия за обезопасяването на недвижима културна ценност или не уведоми компетентните органи по чл. 72, ал. 1, се наказва с глоба в размер от 500 до 1000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 3 000 до 5 000 лв.

Чл. 199. Длъжностно лице, което не изпълни задълженията си по чл. 72, ал. 4 или 5, се наказва с глоба в размер от 150 до 1500 лв.

Чл. 200. (1) Който реализира инвестиционен проект или извършва намеса в защитени територии за опазване на културното наследство без съгласуване с НИОНКЦ в нарушение на чл. 83, се наказва с глоба в размер от 5 000 до 10 000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 15 000 до 30 000 лв., ако деянието не съставлява престъпление.

(2) Когато деянието по ал. 1 е извършено повторно, глобата е в размер от 10 000 до 15 000 лв., а имуществената санкция е в размер от 30 000 до 50 000 лв.

Чл. 201. Длъжностно лице по чл. 94, ал. 1, което след като е уведомено за намерена вещ, не извърши оглед и не поеме нейното съхранение, се наказва с глоба в размер от 300 до 500 лв., ако деянието не съставлява престъпление.

Чл. 202. Длъжностно лице, което не издаде удостоверение в срока по чл. 98, ал. 3 или не направи предложение в срока по чл. 99, ал. 1, се наказва с глоба в размер от 500 до 1 000 лв.

Чл. 203. Който не уведоми за промяна на собствеността на регистрирана културна ценност в срока по чл. 102, ал. 4, се наказва с глоба в размер от 100 до 300 лв.

Чл. 204. Колекционер, който не изпълни задължение по чл. 110, се наказва с глоба в размер от 100 до 300 лв.

Чл. 205. Който не изпълни задълженията си по чл. 112, т. 1, се наказва с глоба в размер от 300 до 1 000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 1 000 до 3 000 лв., ако деянието не съставлява престъпление.

Чл. 206. (1) Който извършва възмездни прехвърлителни сделки с неидентифицирани и нерегистрирани движими културни ценности, се наказва с глоба в размер от 5 000 до 10 000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 10 000 до 15 000 лв., ако деянието не съставлява престъпление.

(2) Вещта, предмет на нарушението по ал. 1, се отнема в полза на държавата.

Чл. 207. (1) Който извършва възмездни прехвърлителни сделки с движими културни ценности - национално богатство, без да уведоми министъра на културата, се

наказва с глоба в размер от 30 000 до 50 000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 40 000 до 60 000 лв., ако деянието не съставлява престъпление.

(2) Вещта, предмет на нарушението по ал. 1, се отнема в полза на държавата.

Чл. 208. Който извършва правни сделки с движими културни ценности, неинвентирани в основния или обменния фонд на съответния музей или с инвентирани в основния или обменния фонд в нарушение на чл. 114, ал. 2 и 3, се наказва с глоба в размер от 3 000 до 10 000 лв., ако деянието не съставлява престъпление.

Чл. 209. На лице, което извършва търговска дейност с движими културни ценности без регистрация по чл. 116, ал. 1, се налага имуществена санкция в размер от 20 000 до 100 000 лв.

Чл. 210. На лице, което не уведоми за промяна на обстоятелствата, вписани в регистъра, в срока по чл. 116, ал. 6, се налага имуществена санкция в размер от 100 до 300 лв.

Чл. 211. На лице, което не изпълни задължение по чл. 117, се налага имуществена санкция в размер от 500 до 1 000 лв.

Чл. 212. На лице, което извършва търговия с движими културни ценности чрез търг без разрешение на министъра на културата по чл. 120, се налага имуществена санкция в размер от 20 000 до 100 000 лв.

Чл. 213. На лице, което не уведоми в срока по чл. 120, ал. 7 за настъпила промяна в обстоятелствата, при които е издадено разрешение за извършване на търговия чрез търг, се налага имуществена санкция в размер от 500 до 1000 лв.

Чл. 214. На лице, което организира търг с движими културни ценности без да уведоми министъра на културата по реда на чл. 122, се налага имуществена санкция в размер от 20 000 до 50 000 лв.

Чл. 215. На лице, което в срока по чл. 123 не публикува обявление за търга, се налага имуществена санкция в размер от 1000 до 3000 лв.

Чл. 216. Длъжностно лице, което допусне участие на музей на търг без разрешение на министъра на културата, се наказва с глоба в размер от 100 до 500 лв., ако деянието не съставлява престъпление.

Чл. 217. (1) Който изнесе извън границите на страната движима културна ценност без разрешение или без сертификат за износ, се наказва с глоба в размер от 5 000 до 10 000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция, в размер от 10 000 до 20 000 лв., ако деянието не съставлява престъпление.

(2) Вещта, предмет на нарушението по ал. 1, се отнема в полза на държавата.

Чл. 218. Който наруши разпоредбата на чл. 129, ал. 3, се наказва с глоба, съответно с имуществена санкция, в размер от 5000 до 10 000 лв.

Чл. 219. Който не извърши регистрация по чл. 152, ал. 2, се наказва с глоба в размер от 300 до 500 лв., а на едноличен търговец или юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 500 до 1 000 лв.

Чл. 220. Който наруши разпоредбите на чл. 153, ал. 1, т. 3, 4 и 6, се наказва с глоба в размер от 1 000 до 3 000 лв.

Чл. 221. Който не вземе мерки за запазване на откритите структури и находки и не уведоми незабавно съответния орган по реда на чл. 160, се наказва с глоба в размер от 3 000 до 5 000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция, в размер от 5 000 до 10 000 лв.

Чл. 222. (1) Който осъществява дейности по консервация и реставрация или изготвя проекти за консервация и реставрация, без да е вписан в регистъра по чл. 165, ал. 1, се наказва с глоба в размер от 500 до 1500 лв.

(2) Наказанието по ал. 1 се налага и на лице, което осъществява дейности по консервация и реставрация без непосредствено ръководство на лице, вписано в регистъра по чл. 165, ал. 1.

Чл. 223. Който извършва дейности по консервация и реставрация на движими културни ценности - национално богатство, без разрешение на министъра на културата, се наказва с глоба в размер от 1 000 до 2 000 лв.

Чл. 224. Който извършва действия по изработването на копия, реплики или предмети с търговско предназначение, които налагат непосредствен контакт или въздействие върху културната ценност, без да е вписан в регистъра по чл. 165, ал. 1, се наказва с глоба в размер от 1 000 до 3 000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 5 000 до 10 000 лв.

Чл. 225. (1) Който изработва копия на културна ценност в нарушение на изискванията на чл. 173 и 174, се наказва с глоба в размер от 1 000 до 3 000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице, се налага имуществена санкция в размер от 5 000 до 10 000 лв.

(2) Наказанието по ал. 1 се налага и на лице, което изработва реплика в нарушение на изискванията на чл. 175.

(3) Средствата за извършване на нарушенията по ал. 1 и 2 се отнемат в полза на държавата.

(4) Вещите по ал. 1 и 2 се отнемат в полза на държавата.

Чл. 226. Който изработва копия, реплики или предмети с търговско предназначение без съгласие на собственика на културната ценност или на директора на съответния музей, се наказва с глоба в размер от 1 000 до 3 000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 5000 до 10 000 лв.

Чл. 227. Който изработва копия или реплики на културни ценности със световно или национално значение или национално богатство без разрешение на министъра на културата, се наказва с глоба в размер от 10 000 до 20 000 лв, а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция, в размер от 50 000 до 100 000 лв.

Чл. 228. Който не предприеме необходимите мерки по чл. 182, ал. 3, се наказва с глоба в размер от 500 до 1500 лв.

Чл. 229. (1) Актовете за установяване на нарушенията по този закон се съставят от длъжностни лица – инспектори, а в случаите по чл. 217 – от митническите органи.

(2) Наказателните постановления се издават от министъра на културата или от оправомощено от него длъжностно лице, а в случаите по чл. 196, ал. 2 и 197, ал. 2 – от кмета на съответната община.

(3) Петдесет на сто от сумите от глоби и имуществени санкции постъпват по сметката на Национален фонд "Култура" за проекти, свързани с опазване на културното наследство, а останалите 50 на сто - по бюджета на Министерството на културата. Средствата, които постъпват в бюджета на министерството, се разходват само за развитие на материалната база, повишаване на квалификацията и стимулиране на служителите на инспектората.

Чл. 230. Установяването на нарушенията, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. Държавните и общинските художествени галерии са със статут на музеи.

§ 2. Този закон въвежда разпоредбите на Директива 93/7/ЕИО на Съвета от 15 март 1993 г. относно връщането на паметници на културата, които са незаконно изнесени от територията на държава членка.

§ 3. (1) Министерството на културата съвместно с Министерството на вътрешните работи, Агенция "Митници" и други ведомства, определени от Министерския съвет, изграждат и поддържат Национална система за обмен на информация за издадените разрешения за износ на културни ценности, както и за отказите за издаване на такива, която осигурява осъществяването на взаимодействие и обмен на данни, свързани с опазването на културни ценности.

(2) Управлението, контролът и използването на системата по ал. 1 се извършват по ред, определен от Министерския съвет.

(3) Средствата за внедряване, поддържане, експлоатация и развитие на системата се осигуряват от бюджетите на министерствата и ведомствата по ал. 1.

§ 4. По смисъла на този закон:

1. „Индикативна листа за културното и природното наследство на Република България” е списъкът на ценностите по чл. 11, ал. 1 от Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство.

2. „Специални технически средства” са геодезични уреди, геофизична апаратура и други технически средства, използвани преди, по време и след теренните археологически проучвания.

3. „Обществени колекции” са тези, които са собственост на държава членка, на орган на местна или регионална власт в държава членка или на институция, намираща се на територията ѝ, която е определена като обществена в съответствие с

националното ѝ законодателство и е собственост на или се финансира в значителна степен от тази държава членка или от орган на местната или регионалната власт.

4. „Незаконно изнесени от територията на държава членка" са културни ценности национално богатство, които:

а) са изнесени от територията на държава членка в нарушение на правилата за опазване на националното богатство;

б) не са върнати след изтичането на срока за законен временен износ или в нарушение на друго условие, уреждащо такъв временен износ.

5. „Отправила искане държава членка" е държавата членка, от чиято територия е била незаконно изнесена движимата културна ценност национално богатство.

6. „Държава членка, до която е отправено искане" е държавата членка, на чиято територия се намира незаконно изнесената от територията на друга държава членка движима културна ценност национално богатство.

7. „Връщане" е фактическото връщане на движимата културна ценност национално богатство, на територията на отправилата искане държава членка.

8. „Ползвател" е лице, в полза на което е учредено вещно право на ползване върху вещь – културна ценност, или което я ползва на друго правно основание, без да е неин собственик.

9. „Незаконно придобити културни ценности" са тези, които са придобити чрез:

а) проучвания и изкопни работи, извършени без съответно разрешение;

б) престъпление;

в) незаконен внос.

10. „Интегрирана консервация" включва различни мерки, целящи да увековечат културното наследство като част от съответната среда, сътворена от човека и природата, като използването и приспособяването на обектите на наследството са за нуждите на обществото.

11. „Теренна консервация" включва индиректни и директни дейности, които целят предотвратяване на увреждането и разрушаването на разкопките и загуба на свързана с тях информация чрез осигуряване на оптимален режим на разкриване, полево съхранение, опаковане, транспорт и депониране.

12. „Монетовидни предмети" са монети и домонетни форми, печати, пломби, екзагии и други обекти на сигилографията.

13. „Повторно" е нарушението, извършено в едногодишен срок от влизане в сила на наказателното постановление, с което на нарушителя се налага наказание за същото по вид нарушение.

14. „Системно" е нарушението, извършено три или повече пъти в едногодишен срок от влизането в сила на първото наказателно постановление, с което на нарушителя се налага наказание за същото по вид нарушение.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 5. (1) В 6-месечен срок от влизането в сила на закона лицата, които са установили фактическа власт върху движими археологически обекти или движими археологически паметници на културата до влизането в сила на този закон, са длъжни да поискат тяхната идентификация и регистрация като движими културни ценности. Към искането се прилага декларация, в която се описват вещите по изречение първо, с посочване на произхода им и способа за тяхното придобиване. За деклариране на неверни обстоятелства лицето носи отговорност по чл. 313 от Наказателния кодекс.

Директорът на съответния музей издава на лицето удостоверение за изпълнение на задълженията му по изречение първо и второ.

(2) При идентификацията на движимите културни ценности национално богатство правото на собственост се установява с официален документ, при което лицата по ал. 1 не могат да се позовават на изтекла придобивна давност.

(3) Лицата, които в срока по ал. 1 са поискали идентификация и регистрация, но не са установили правото си на собственост върху движимите археологически културни ценности - национално богатство, се считат за техни държатели. Министърът на културата удостоверява качеството им на държатели по този закон и им издава удостоверение за установяване на това обстоятелство.

(4) Удостоверението по ал. 3 е лично и непрехвърлимо. При смърт на държателя неговите наследници при поискване получават удостоверение за държател.

(5) Лицата по ал. 1 - 4 имат правата по чл. 111, ал. 1, т. 1 и задълженията по чл. 112, т. 1, 3 и 4.

(6) Сделки на разпореждане с движими археологически културни ценности по ал. 1, идентифицирани по реда на този закон като национално богатство, са нищожни.

(7) Идентифицираните по реда на този закон движими археологически културни ценности, които не са национално богатство, се продават само на търг по реда на чл. 119. Лицето, на което е издадено разрешение за организиране на търг, е длъжно да поиска удостоверението за тяхната идентификация.

(8) При организиране на търг с неидентифицирани по реда на този закон движими културни ценности, министърът на културата отнема разрешението по чл. 120.

§ 6. (1) Лицата, които до влизането в сила на закона са установили фактическа власт върху движими археологически обекти – монети и монетовидни предмети, са длъжни в 6-месечен срок от влизането му в сила да поискат тяхната идентификация и регистрация.

(2) Идентификацията и регистрацията на обектите по ал. 1 се извършва от нумизматични дружества, вписани в регистър към министъра на културата и получили удостоверение за това. Към искането за вписване се прилагат устав и удостоверение за съдебна регистрация.

(3) Искането се подава до нумизматично дружество по ал. 2 и към него се прилагат декларация, в която се описват вещите по ал. 1 с посочване на произхода им и способа за тяхното придобиване, както и снимков материал. За деклариране на неверни обстоятелства лицето носи отговорност по чл. 313 от Наказателния кодекс. Председателят на нумизматичното дружество издава на лицето удостоверение за изпълнение на задължението по изречение първо.

§ 7. (1) Идентификацията и регистрацията на вещите по § 6, ал. 1 се извършват от комисия, определена от общото събрание по предложение на управителния съвет на нумизматичното дружество. В комисията се включват трима експерти с висше образование, които имат не по-малко от 5 години членство в дружество.

(2) За резултатите от идентификацията комисията изготвя експертно заключение, подписано от всички членове. Членовете нямат право да разгласяват информацията, станала им известна във връзка с идентификацията.

(3) Когато при идентификацията се установи, че за вещта са налице данни за съответствие и с критериите за национално богатство по чл. 54, комисията прави предложение до министъра за културата за предоставяне на статут на национално богатство по реда на чл. 99.

(4) В случаите по ал. 3, когато се предостави статут на национално богатство, се прилага § 5, ал. 2 - 6.

(5) Идентифицираните монети и монетовидни предмети се регистрират в нумизматичното дружество, извършило идентификацията.

(6) Отношенията между лицата по § 6, ал. 1 и нумизматичното дружество се уреждат с писмен договор.

§ 8. Възмездни прехвърлителни сделки с идентифицирани и регистрирани монети и монетовидни предмети могат да се извършват, освен по реда на § 5, ал. 7, и между членовете на нумизматичното дружество.

§ 9. С влизането в сила на закона движимите културни ценности - държавна собственост, които са инвентирани във фондовете на общинските музеи, преминават в собственост на общините, с изключение на археологическите културни ценности.

§ 10. (1) Заварените обявени по досегашния ред недвижими паметници на културата запазват своя статут като културни ценности по смисъла на този закон.

(2) До приемането на законите по чл. 50, ал. 3 заварените археологически резервати запазват своя статут като културни ценности по смисъла на този закон.

(3) В тримесечен срок от влизането в сила на закона министърът на културата утвърждава със заповед списъка по чл. 88, ал. 1, т. 2.

§ 11. (1) В тримесечен срок от влизането в сила на закона НИОНКЦ предоставя на Агенцията по вписванията списък на заварените деклариращи и обявени недвижими паметници на културата.

(2) Агенцията по вписванията отбелязва статута на културна ценност по партидите на обектите в двумесечен срок от представяне на списъка по ал. 1.

§ 12. (1) Заварените деклариращи по досегашния ред недвижими паметници на културата и резервати запазват своя статут като деклариращи обекти по този закон.

(2) В тригодишен срок от влизането в сила на закона директорът на НИОНКЦ предлага по реда на чл. 64 за регистриране или за отписване на заварените деклариращи недвижими паметници на културата.

(3) В 6-месечен срок от влизането в сила на закона Агенцията по геодезия, картография и кадастър, Държавната агенция по горите, Министерството на земеделието и храните и кметовете на общини предоставят информация на НИОНКЦ за изпълнение на задължението по ал. 2.

(4) Списък на обектите по ал. 2 се предоставя на Агенцията по вписванията.

§ 13. В едногодишен срок от влизането в сила на закона Министерският съвет приема стратегията и плана по чл. 12, ал. 2.

§ 14. В едногодишен срок от влизането в сила на закона министърът на културата изготвя планове за управление на заварените обявени недвижими паметници на културата от световно значение.

§ 15. (1) Националните, регионалните и общинските музеи в едногодишен срок от влизането в сила на закона извършват инвентаризация на движимите паметници на културата, инвентирани в музейните фондове.

(2) Музеите в срока по ал. 1 извършват задължително идентификация на придобитите от тях вещи, които не са инвентирани в музейните фондове.

§ 16. В тримесечен срок от влизането в сила на закона собствениците на специални технически средства са длъжни да поискат тяхната регистрация от министъра на културата по реда на този закон.

§ 17. В тримесечен срок от влизането в сила на закона министърът на културата, министърът на вътрешните работи и главният прокурор, съгласувано с министъра на финансите и председателя на Държавна агенция „Национална сигурност”, издават съвместна инструкция за взаимодействие срещу престъпните посегателства, имащи за предмет културни ценности.

§ 18. Директорите и служителите в националните, регионалните и общинските музеи в двумесечен срок от влизането в сила на закона подават декларацията по чл. 38, ал. 2.

§ 19. (1) Националният институт за опазване на недвижимите културни ценности е правоприемник на активите и пасивите на Националния институт за паметниците на културата.

(2) С влизането в сила на закона заварените служебни правоотношения на държавните служители се запазват съгласно чл. 87а от Закона за държавния служител.

(3) С влизането в сила на закона заварените трудови правоотношения на лицата, работещи по трудово правоотношение, не се прекратяват съгласно чл. 123 от Кодекса на труда.

§ 20. В 14-дневен срок от обнародването на закона в „Държавен вестник” министърът на културата утвърждава регистъра и образеца на удостоверение по § 6, ал. 2.

§ 21. Националният институт за опазване на недвижимите културни ценности довършва заварените процедури за съгласуване по досегашния ред.

§ 22. Законът за паметниците на културата и музеите (обн., ДВ, бр. 29 от 1969 г., изм., бр. 29 от 1973 г., бр. 36 от 1979 г., бр. 87 от 1980 г., бр. 102 от 1981 г., бр. 45 от 1984 г., бр. 45 от 1989 г., бр. 10 и 14 от 1990 г., бр. 112 от 1995 г., бр. 31 от 1996 г. - Решение № 5 на Конституционния съд от 1996 г., изм., бр. 44 от 1996 г., бр. 117 от 1997 г., бр. 153 от 1998 г., бр. 50 от 1999 г., бр. 55 от 2004 г., бр. 28 и 94 от 2005 г., бр. 21 и 30 от 2006 г.) се отменя.

§ 23. (1) Министърът на културата:

1. издава подзаконовите нормативни актове, предвидени в закона – в тримесечен срок от влизането му в сила;

2. утвърждава образците, предвидени в закона – в едномесечен срок от влизането му в сила.

(2) До издаването на подзаконовите нормативни актове по ал. 1, т. 1 се прилагат подзаконовите нормативни актове, издадени на основание на отменения Закон за паметниците на културата и музеите, доколкото не противоречат на този закон.

§ 24. В Закона за биологичното разнообразие (обн., ДВ, бр. 77 от 2002 г., изм., бр. 88 и 105 от 2005 г., бр. 29, 30 и 34 от 2006 г., бр. 52, 64 и 94 от 2007 г., бр. 43 от 2008 г.) се правят следните изменения:

1. В § 1 от допълнителната разпоредба т. 26б се изменя така:

„26б. „Музей” е културна и научна организация по смисъла на Закона за културното наследство.”

2. Навсякъде думите „паметниците на културата” и „Закона/ът за паметниците на културата и музеите” се заменят съответно с „културните ценности” и „Закона/ът за културното наследство”.

§ 25. В Закона за военните паметници (ДВ, бр. 13 от 2008 г.) навсякъде думите „паметници на културата”, „Закона за паметниците на културата и музеите” и „Националния институт за паметниците на културата” се заменят съответно с „културни ценности”, „Закона за културното наследство” и „Националния институт за опазване на недвижимите културни ценности”.

§ 26. В Закона за горите (обн., ДВ, бр. 125 от 1997 г., изм., бр. 79 и 133 от 1998 г., бр. 26 от 1999 г., бр. 29 и 78 от 2000 г., бр. 77, 79 и 99 от 2002 г., бр. 16 и 107 от 2003 г., бр. 72 и 105 от 2005 г., бр. 29, 30, 34, 36, 82 и 102 от 2006 г., бр. 13, 24 и 64 от 2007 г., бр. 43, 54, 63, 69, 70 и 91 от 2008 г., бр. 6 и 12 от 2009 г.) навсякъде думите „паметници на културата” и „Закона за паметниците на културата и музеите” се заменят съответно с „културни ценности” и „Закона за културното наследство”.

§ 27. В Закона за закрила и развитие на културата (обн., ДВ, бр. 50 от 1999 г., изм., бр. 1 от 2000 г., попр., бр. 34 от 2001 г., изм., бр. 75 от 2002 г., бр. 55 от 2004 г., бр. 28, 74, 93, 99 и 103 от 2005 г., бр. 21, 41 и 106 от 2006 г., бр. 84 от 2007 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 31, ал. 1:

а) точка 5 се отменя;

б) точка 6 се изменя така:

„6. петдесет на сто от глобите и имуществените санкции по Закона за културното наследство”.

в) в т. 8 думите „паметници на културата” се заменят с „културни ценности”.

2. В чл. 37, ал. 1 думите „5 и 8” се заменят с „и 8”.

3. В § 1 т. 2 се изменя така:

“2. „Културна ценност” е тази по смисъла на Закона за културното наследство.”

§ 28. В Закона за защитените територии (обн., ДВ, бр. 133 от 1998 г., изм., бр. 98 от 1999 г., бр. 28, 48 и 78 от 2000 г., бр. 23, 77 и 91 от 2002 г., бр. 28 и 94 от 2005 г., бр. 30 и 65 от 2006 г., бр. 24 и 62 от 2007 г., бр. 36 и 43 от 2008 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 6, ал. 3 думите „Паметниците на културата” се заменят с „Културните ценности” и думите „Закона за паметниците на културата и музеите” се заменят със „Закона за културното наследство”.

2. В чл. 61 думите „паметници на културата” се заменят с „културни ценности”.

§ 29. В Закона за Националния архивен фонд (ДВ, бр. 57 от 2007 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 33, ал. 1, т. 7 думите „Националния институт за паметниците на културата” се заменят с „Националния институт за опазване на недвижимите културни

ценности” и думите „Националният регистър на недвижимите паметници на културата, документации за недвижими паметници на културата” се заменят с „Националният регистър на недвижимите културни ценности, документации за недвижими културни ценности”.

2. В чл. 34 думите „Закона за паметниците на културата и музеите” се заменят със „Закона за културното наследство”.

§ 30. В Закона за туризма (обн., ДВ, бр. 56 от 2002 г., изм., бр. 119 и 120 от 2002 г., бр. 39 от 2004 г., бр. 28, 39, 94, 99 и 105 от 2005 г., бр. 30, 34, 82 и 105 от 2006 г., бр. 42 и 80 от 2007 г., бр. 31, 36 и 66 от 2008 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 3, ал. 3, т. 8 думите „паметниците на културата и на историческото наследство по Закона за паметниците на културата и музеите” се заменят с „културните ценности по Закона за културното наследство”.

2. В чл. 10, ал. 2, т. 1 думите „паметниците на културата и на историческото наследство” се заменят с „културните ценности”.

§ 31. В Закона за устройството на Черноморското крайбрежие (обн., ДВ, бр. 48 от 2007 г., изм., бр. 36 и 67 от 2008 г.) навсякъде думите „Националният институт за паметниците на културата”, „паметници на културата”, „паметниците на културата” и „Закона за паметниците на културата и музеите” се заменят съответно с „Националният институт за опазване на недвижимите културни ценности”, „културни ценности”, „културните ценности” и „Закона за културното наследство”.

§ 32. В Закона за държавната собственост (обн., ДВ, бр. 44 от 1996 г., бр. 104 от 1996 г., бр. 55, 61 и 117 от 1997 г., бр. 93 и 124 от 1998 г., бр. 67 от 1999 г., бр. 9, 12, 26 и 57 от 2000 г., бр. 1 от 2001 г., бр. 45 от 2002 г., бр. 63 от 2003 г., бр. 24 и 93 от 2004 г., бр. 32 от 2005 г., бр. 17, 30, 36, 64 и 105 от 2006 г., бр. 41, 59, 92 и 113 от 2007 г., бр. 52 и 54 от 2008 г., бр. 10 от 2009 г.) в чл. 31 думите „паметници на културата” се заменят с „културни ценности”.

§ 33. В Закона за общинската собственост (обн., ДВ, бр. 44 от 1996 г., бр. 104 от 1996 г., бр. 55 от 1997 г., бр. 22 и 93 от 1998 г., бр. 23, 56, 64, 67, 69 и 96 от 1999 г., бр. 26 от 2000 г., бр. 34 от 2001 г., бр. 120 от 2002 г., бр. 101 от 2004 г., бр. 29, 30 и 36 от 2006 г., бр. 59, 63 и 92 от 2007 г., бр. 54, 70 и 100 от 2008 г., бр. 10 от 2009 г.) в чл. 20 думите „Паметници на културата” се заменят с „Културни ценности”.

§ 34. В Закона за подземните богатства (обн., ДВ, бр. 23 от 1999 г., изм., бр. 28 от 2000 г., бр. 108 от 2001 г., бр. 47 от 2002 г., бр. 86 от 2003 г., бр. 28 и 94 от 2005 г., бр. 30, 36 и 37 от 2006 г., бр. 55 от 2007 г., бр. 70 от 2008 г.) навсякъде думите „паметници на културата” и „паметниците на културата” се заменят съответно с „културни ценности” и „културните ценности”.

§ 35. В Закона за собствеността и ползуването на земеделските земи (обн., ДВ, бр. 17 от 1991 г., попр., бр. 20 от 1991 г., изм., бр. 74 от 1991 г., бр. 18, 28, 46 и 105 от 1992 г., бр. 48, 64 и 83 от 1993 г., бр. 80 от 1994 г., бр. 45, 57 и 59 от 1995 г., бр. 79, 103 и 104 от 1996 г., бр. 62, 87, 98, 123 и 124 от 1997 г., бр. 36, 59, 88 и 133 от 1998 г., бр. 68 от 1999 г., бр. 34 и 106 от 2000 г., бр. 28, 47 и 99 от 2002 г., бр. 16 от 2003 г., бр. 36 и 38 от 2004 г., бр. 87 от 2005 г., бр. 17 и 30 от 2006 г., бр. 13, 24 и 59 от 2007 г., бр. 36 и 43 от 2008 г., бр. 6 и 10 от 2009 г.) в чл. 4, ал. 4 думите „паметници на културата” се заменят с „културни ценности”.

§ 36. В Закона за енергийната ефективност (обн., ДВ, бр. 98 от 2008 г., изм., бр. 6 от 2009 г.) в чл. 18, т. 1 думите „паметници на културата” се заменят с „културни ценности” и думите „Закона за паметниците на културата и музеите” се заменят със „Закона за културното наследство”.

§ 37. В Закона за занаятите (обн., ДВ, бр. 42 от 2001 г., изм., бр. 112 от 2001 г., бр. 56 от 2002 г., бр. 99 и 105 от 2005 г., бр. 10, 30, 34 и 81 от 2006 г.) в приложение № 1 към чл. 3, ал. 1 в „I. Група на занаятите в областта на строителството, реставрацията и довършителните работи” се правят следните изменения:

1. В заглавието запетаята след думата „строителството” и думата „реставрацията” се заличават.

2. Точка „10. Реставрация и консервация на паметници на културата” се заличава.

§ 38. В Закона за Камарата на строителите (ДВ, бр. 108 от 2006 г.) навсякъде думите „Националния институт за паметниците на културата”, „паметници на културата” и „паметниците на културата” се заменят съответно с „Националния институт за опазване на недвижимите културни ценности”, „културни ценности” и „културните ценности”.

§ 39. В Закона за местните данъци и такси (обн., ДВ, бр. 117 от 1997 г.; изм. и доп., бр. 71, 83, 105 и 153 от 1998 г., бр. 103 от 1999 г., бр. 34 и 102 от 2000 г., бр. 109 от 2001 г., бр. 28, 45, 56 и 119 от 2002 г., бр. 84 и 112 от 2003 г., бр. 6, 18, 36, 70 и 106 от 2004 г., бр. 87, 94, 100, 103 и 105 от 2005 г., бр. 30, 36 и 105 от 2006 г., бр. 55 и 110 от 2007 г., бр. 70 и 105 от 2008 г. и бр. 12 от 2009 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 24, ал. 1, т.11а думите „паметници на културата” се заменят с „културни ценности”.

2. В чл. 93, ал. 3, т. 1 думите „паметници на културата и на историческото наследство” се заменят с „културни ценности”.

§ 40. В Закона за опазване на околната среда (обн., ДВ, бр. 91 от 2002 г., попр., бр. 98 от 2002 г., изм., бр. 86 от 2003 г., бр. 70 от 2004 г., бр. 74, 77, 88, 95 и 105 от 2005 г., бр. 30, 65, 82, 99, 102 и 105 от 2006 г., бр. 31, 41 и 89 от 2007 г., бр. 36, 52 и 105 от 2008 г. и бр. 12 от 2009 г.) в чл. 93, ал. 4, т. 3, буква „е” думите „паметници на културата” се заменят с „културни ценности” и думите „Закона за паметниците на културата и музеите” се заменят със „Закона за културното наследство”.

§ 41. В Закона за устройството и застрояването на Столичната община (обн., ДВ, бр. 106 от 2006 г., изм., бр. 41 от 2007 г., бр. 6 от 2009 г.) навсякъде думите „паметници на културата”, „Националния институт за паметниците на културата” и „Закона за паметниците на културата и музеите” се заменят съответно с „културни ценности”, „Националния институт за опазване на недвижимите културни ценности” и „Закона за културното наследство”.

§ 42. В Закона за устройство на територията (обн., ДВ, бр. 1 от 2001 г., бр. 41 и 111 от 2001 г., бр. 43 от 2002 г., бр. 20, 65 и 107 от 2003 г., бр. 36 и 65 от 2004 г., бр. 28, 76, 77, 88, 94, 95, 103 и 105 от 2005 г., бр. 29, 30, 34, 37, 65, 76, 79, 82, 106 и 108 от 2006 г., бр. 41 и 61 от 2007 г., бр. 33, 43, 54, 69, 98 и 102 от 2008 г. и бр. 6 от 2009 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 113 се създава ал. 6:

“(6) При измененията на подробните устройствени планове за защитени територии за опазване на културното наследство или за части от тях задължително се изготвят и работни устройствени планове в обхват имотите, за които се отнася изменението, и непосредствено съседните им имоти.”

2. В чл. 125 ал. 5 се изменя така:

„(5) Заданието по ал. 1 за защитени територии за опазване на културното наследство се съгласува с Националния институт за опазване на недвижимите културни ценности при условията и по реда на Закона за културното наследство.”

3. В чл. 140:

а) създава се нова ал. 4:

”(4) За строежи в границите на недвижими културни ценности и в охранителните зони на единични културни ценности, в случаите, когато няма одобрени специфични правила и нормативи, визата за проектиране се издава със задължителни линии на застрояване и максимално допустима кота корниз.”;

б) досегашните ал. 4, 5 и 6 стават съответно ал. 5, 6 и 7.”

4. В чл. 148, ал. 4 изречение четвърто се изменя така: „Разрешение за строеж на обекти в защитени територии за опазване на културното наследство се издава при спазване разпоредбите на Закона за културното наследство.”

5. В чл. 151 ал. 2 се изменя така:

“(2) За недвижими културни ценности ал. 1 не се прилага.”

6. В чл. 195:

а) алинея 2 се отменя;

б) в ал. 3 думите „или 2” и изречение второ се заличават.

в) в ал. 4, 5 и 7 думите „или 2” се заличават.

7. В чл. 196, ал. 1 изречение второ се заличава.

8. Навсякъде в закона думите:

а) „паметници на културата” се заменят с „културни ценности”;

б) „Закона за паметниците на културата и музеите” се заменят със „Закона за културното наследство”;

в) „Националния институт за паметниците на културата” се заменят с „Националния институт за опазване на недвижимите културни ценности”.

§ 43. В едномесечен срок от влизането в сила на закона Министерският съвет внася в Народното събрание проекти на закони за изменение и допълнение на законите, чиито разпоредби трябва да бъдат приведени в съответствие с този закон.

§ 44. Законът влиза в сила от 10 април 2009 г., с изключение на чл. 114, ал. 2 и чл. 126, които влизат в сила от 10 април 2010 г.

Законът е приет от 40-то Народно събрание на 26 февруари 2009 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

**ЗА ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ:**

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ